

БІЛІМ КІЛТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

№ 6 (156), 2021

Маусым

Июнь

2011 жылдан бастап ай сайын шығады – С 2011 года выходит ежемесячно

Журнал 2006 жылдың қантар-ақпан айынан бастап қазақ және орыс тілдерінде шыға бастады.

Журнал издается с января-февраля 2006

года на казахском и русском языках

**(Республикалық ғылыми-әдістемелік педагогикалық журнал
Республиканский научно-методический педагогический журнал)**

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

Г. Койбекова	
Бүлдіршіндердің жүрегіне жол тапқан жан.....	3
Г. Койбекова	
Ертеңгі ел тірегін тәрбиелеу – біздің қасиетті борышымыз.....	4
Т. Кадырова	
Жаңартылған білім беру жүйесі – жаңа заман талабы.....	6
М. Ергараева	
Назипа Құлжанованың мектепке дейінгі ұйымдардағы балаларды тәрбиелеу идеялары.....	8
Ұ. Бисенбай	
Әлеуметтік педагогтың қиын балалармен жұмысы.....	10
Н. Утембетова	
Формирование нравственно-ценностной мотивации поведения студенческой молодежи.....	13
А. Ильясова	
Формирование читательской грамотности на уроках русского языка и литературы.....	17
Е. Кулиш	
Использование ИКТ в работе мастера производственного обучения в качестве формы организации учебной деятельности студентов с особыми образовательными потребностями.....	18
П. Маширбаева	
Как стать успешным?.....	23
Н. Рахматулина	
Оформление и реализация супов.....	26
М. Қашқынбаева	
Мен – Тәуелсіздіктің құрдасымын.....	29
А. Оспанова	
Кіріпге арналған алмалар.....	30
Ж. Дюсенова	
Зияткерлік спорт – білімді ұрпақтың негізі.....	33
М. Номанова	
Кім болам?.....	36
Г. Досболова	
Кішкентай Толағайлар.....	39
Э. Баймуханова	
Сказки водят хоровод.....	41
Д. Кайыпова	
«Бауырсақ» ертегісі.....	43

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
«Педагог LTD» ЖШС

Редактор:
Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

**БІЛІМ КІЛТІ -
КЛЮЧ ЗНАНИЙ**
журналы

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс және ақпарат министрлігінде қайта тіркеліп, №10965-Ж куәлігі берілді.

Басуға қол қойылды
27.05.2021 ж.
Офсеттік басылым.
Тапсырысы: 322.
Басылым индексі: 75488

Редакцияның мекен-жайы:
050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел: 8 777 194 94 58,
8 777 303 37 67.
Эл. пошта:
pedagog-ltd@mail.ru

Журнал «Rado Print»
баспаханасында басылды.
Алматы қ., Мыңбаев көш., 46,
кеңсе 411А

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат Раймқұлова

Редакциялық алқа: Редакционная коллегия:

Н. Омашев — ҚР Жоғары мектеп ғылым академиясының академигі, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор.

С. Аманжолов — педагогика ғылымдарының докторы, ҚР Білім беру ісінің үздігі, А.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің педагогика факультетінің деканы.

Ә. Дүйсебек — Ы. Алтынсарин атындағы Қазақ Білім академиясының вице-президенті.

А. Миразова — ҚР Білім беру ісінің үздігі, Қазақстанның Еңбек ері.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде сақтаңыз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Болмаса, факс арқылы, бағалы хат арқылы редакция мекен-жайына жіберулеріңізге болады.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ!

Представляемые материалы должны быть напечатаны на компьютере и сохранены в формате программы Microsoft Word. Объем не более 2-х страниц. Сведения об авторе должны быть точными и полными. Фотографии высылайте отдельными файлами в формате JPEG, TIFF, не вставляя в текст статьи. К высылаемому материалу приложить копию квитанции о подписке на журнал. Материалы отправляйте электронной почтой (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru), факсом или заказным письмом.

Учредитель:

ОО «Педагог LTD»

Главный редактор: Г. КУСТАНОВА
Журнал перерегистрирован в Министерстве
связи и информаций РК. Свидетельство
№10965-Ж от 20.05.2010 г. Астана.

Подписано в печать 27.05.2021 г.

Печать офсетная.

Заказ 322.

Подписной индекс: 75488

Адрес редакции:

050036, г. Алматы,

Мкр. Мамыр-2, 13-7.

Тел./факс: 8 (727) 255-72-94;

сот.т.: 8 777 1949458,

8 777 3033767

Эл. почта: pedagog-ltd@mail.ru

Журнал напечатан в типографии

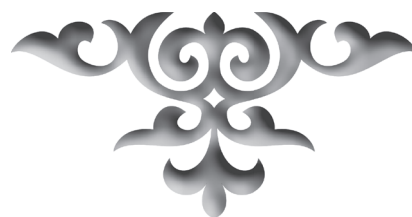
«Rado Print».

Адрес: г. Алматы, ул. Мынбаева, 46, оф. 411А

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды. Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Опубликованные материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях несут авторы. Рукописи и фотоснимки не рецензируются и не возвращаются. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале допускаются только с согласия редакции.

Бүлдіршіндердің жүрегіне жол тапқан жан

КОЙБЕКОВА Гуля Адамбаевна 1972 жылы 11 қыркүйекте Алматы облысы, Райымбек ауданы, Текес ауылында дүниеге келді. 1979-1989 жылдары Текес орта мектебінде білім алды. Еңбек жолын 1989-1992 №141 бөбекжайында тәрбиеші қызметінен бастады. 1992 жылы тұрмыс құрды.

1992-1998 жылдары Фрунзе ауданы №320 бөбек-жайында тәрбиеші қызметін атқарды. Алматы қаласы Бостандық ауданындағы №152 бөбекжайда тәрбиеші қызметін атқарған. 1994-1998 жылдары аралығында Қазақ Қыздар мемлекеттік институтында

мектепке дейінгі педагогика және психология мамандығы бойынша білім алды.

2011-2014 жылдары аралығында Алматы қаласы, Алатау ауданы, «Алғабас» ауылындағы №185 орта мектеп, мектепке дейінгі шағын орталық әдіскері қызметін атқарды. 2012 жылдан бастап осы орталықтың менгерушісі қызметінде жұмыс жасады.

2013 жылы Қазақ Мемлекеттік Қыздар педагогикалық университетінде психология мамандығы бойынша білімін толықтырды.

2015 жылдан бастап ЖШС «Арша» балабақшасының менгерушісі қызметін атқарды. 2018 жылдан бастап ЖШС «Арша» балабақшасының құрылтайшысы қызметінде.

2018-2020 жыл аралығында Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінде «педагогика және психология» мамандығы бойынша магистр дәрежесін алды.

2020 жылдан бастап ЖШС «Энтузиаст» балабақшасының құрылтайшысы.

Отбасылы. Отбасында 2 ұл, 2 қыздың анасы. 3 немеренің әжесі. Гуля Адамбаевна – аяулы жар, асыл ана, ардақты әже.

Жетістіктері:

1. Алматы облысы, Қарасай аудандық «Ағартушы» Кәсіподағының «Құрмет грамотасы»;

2. Ақсай ауылдық округі әкімінің «Алғыс хаты»;

3. «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры АҚ «сертификаты». «Бизнес кеңесші» 29.10.2013 ж.;

4. Алатау аудандық білім бөлімі «Мадақтама». Жеке меншік балабақшалар арасында «Арша» балабақшасы. Алматы 2016 ж.

5. Қоғамдық марапаттар мен атақтар жөніндегі Республикалық Кеңес «сертификаты», «Білім беру саласының үздігі» құрмет атағының иегері. №035, 12.12.2016 ж.;

6. «Білім беру саласының үздігі»

құрметті атағымен марапатталды. 2016 ж.;

7. «Қазақстанның Алтын кітабы», куәлік, медалімен марапатталды. 2020 ж.;

8. Алматы қаласы Алатау аудандық Білім басшысынан «Алғыс хат», 2020 ж.

Жарияланымдары:

1. «Ойнайық та ойлайық» Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту. Эверест-ресс баспасы, №1-2013, 21-22 бет;

2. «Үй жануарлары: төрт түлік». Қазақ тілімен әдебиеті. – Алматы, №3 2013, 88-91 бет;

3. «Астанаға 20 жыл» энциклопедиялық кітап 2018 ж., 118-119 б.б.;

4. Латын Әліпбиі – Ұлт психологиясын жаңғыртудың бір шарты. 54-57 б.б.

Тұлғаның өмірлік іс-әрекетіне ұжымдағы психологиялық ахуал мен әлеуметтік статустың әсер ету ерекшеліктері. 33-35 бет.

Ертеңгі ел тірегін тәрбиелеу – біздің қасиетті борышымыз

**Гуля Адамбаевна
КОЙБЕКОВА,
ЖШС «Энтузиаст»
балабақшасының
құрылтайшысы.
Алматы қаласы.**

«Арша» балабақшасы 13 желтоқсан 2013 жылдан бастап қызмет жасайды. Оқу-тәрбие жұмыстары мемлекеттік тілде жүргізіледі. Балабақша бойынша

жалпы 5 топ бар. Жобалық қуаттылығы – 100 орын. Ондағы 2013-2021 оқу жылындағы тәрбиеленушілердің жалпы саны – 670.

Балабақша қажетті құралдармен, ойыншықтармен толық жабдықталған, оқу, ойын және ұйықтау бөлмелерінен басқа, асханасы, дәрігерлік кабинет пен музыкалық залы да бар.

Қазіргі заман талаптарына сай оқу-тәрбие ісін мемлекеттік жалпыға міндетті стандартын негізге ала отырып, ұлттық педагогикалық бағытты жетілдіруде. Әр топ заман талабына сай пәндік дамытушы ортамен және бес білім беру саласы-

ның қажеттілігіне лайық деңгейде қамтамасыз етілген.

2016 жылы ауданаралық «Үздік тәрбиеші» байқауына белсене қатысып, кәсіби деңгейін жоғары дәрежеде көрсеткені үшін «Арша» балабақша ұжымы марапатталды.

2018 жылдың мамыр айында «Балалар би шығармашылығының Республикалық фестивалінде» «Арша» би тобы 1-орын алды.

сіздік деп соғады жүрегіміз!» атты Республикалық көркем сөз, ән-би, шығармашылық жұмыстар байқауының «Хореография» номинациясы бойынша қатысып, «Арша» би ансамбілі I дәрежелі дипломмен марапатталды.

2020 оқу жылында «8 наурыз – Халықаралық әйелдер күні» мерекесіне орай мектепке дейінгі қызметкерлер арасында «Үздік тәрбиеші» байқауы ұйымдастырылды.

Жаңартылған білім беру жүйесі – жаңа заман талабы

**Толганай
Мынжасаровна
КАДЫРОВА,**
«Алматы облысының
қызмет көрсету және
тамақтандыру сала-
сындағы инновация-
лық технологиялар
колледжі» МКҚК
химия пәнінің оқыту-
шысы.
Алматы қаласы.

*«Еліміздің тағдыры –
жас ұрпақтың қолында,
ал жас ұрпақтың тағдыры –
ұстаздардың қолында»
Н.Ә. Назарбаев*

Қазақстан Республикасының Жоғары білім беру тұжырымдамасында «Жаңа тұрпатты мұғалім – өз мамандығына қажетті кәсіптік дағдыны, педагогикалық қабілетті жетік меңгерген, үнемі жаңаға ұмтылатын, рухани дамыған шығармашыл тұлға» делінген. Әлемдік білім беру жүйесіне енуде батыл қадамдар жасалында. Білім беру деңгейіндегі озық технологияларды пайдалана білудің мақсаты алған білімдерін өмірде қолдану. Білім беру саласында озық технологияларды қолдану оқытушының ойлану стилін, оқыту әдістемесін өзгертеді. Осы мәселе аясында «Білім алушылар ХХІ ғасырда табысты болу үшін нені үйренуі керек?» және «Оқытудың тиімді әдістері қандай?» деген секілді негізгі сауалдар туындап отыр. Бұл сауалдар білім беру бағдарламасымен

және білім беру бағдарламасын жүзеге асыруда қолданылатын педагогикалық тәсілдермен тығыз байланысты.

Жаңартылған білім беру мазмұнының көптеген ерекшеліктері бар. Бағдарлама аясында оқытушы үшін маңыздысы шебер сұрақ қоюшы болуы қажет. Оның ықтимал себептері сабақ барысындағы олқылықтарды анықтау үшін, білім алушылардың ойларын бағыттау үшін және келесі сұрақтарға түрткі болуы үшін және т.б. Сондықтан оқытушылар үшін нақты:

- жан-жақты жауаптарды талап ететін сұрақтар қою;

- сұрақ қойылған соң, білім алушылар жауаптарын ойланып алу үшін уақыт беру.

Атақты ғалымдар – Харгривс пен Гэлтон (2002) жалпы алғанда, оқытушы сұрақ қойғаннан кейін оны қайталап немесе сол сұрақты өзге білім алушыға басқаша қоймас бұрын шамамен екі секундтай кідіретіндігін анықтаған. Осы тұрғыда оқытушы «Қызық екен, мен ол туралы ойламаппын» деген түсінікті пайдаланып, естігендерін сынамай және қарсыласпай, өз пікірін айта алу қажет.

Сапалы сұрақтарды қоя білуге үйрету сыни тұрғыдан ойлаудың және жақсы сыни ойшыл болып қалыптасудың негізгі кілті болып табылады. Негізінен, ойлау – тығырыққа тіреліп, таңдау жасау керек кезде басталады екен. Сондықтан да білім алушыларды тек сұраққа жауап беру ғана емес, тиімді сұрақтар қоя білуге үйретуде Алисон Кингтің «Ойлай алатындар, сауалдар да қоя біледі» деген ұстанымын басшылыққа ала отырып, Бенджамин Блумның таксономиясымен «Сауалдар түймедағы» тәсілін қолданудың тиімді

екендігіне тоқталғым келеді. Бұл мақсатқа жету – «Білемін», «Өзгертемін», «Жасай аламын» деген қадамдардан тұрады.

«Қырық жыл еңбек етсең де қырық минуттық сабағына дайындалғаны абзал. Оқытушы өз білімін жетілдіріп отырғанда ғана оқытушы, өз білімін жетілдіруді тоқтатқан күні оқытушылығы да жойылады», - дейді К. Ушинский. Әр пәннің өзіндік қиындығы бар. Химия біршама қиын, күрделі пән. Сондықтан сабақ түсіндіргенде үнемі көрнекі құралдарды көбірек пайдаланған және тәжірибе сабақтарын да жиі өткізген жөн. Күнделікті өмірдегі тұрмыс жағдайымен тығыз байланыстыру қажет. Бұл білім алушылардың сабақты жақсы қабылдап, оқу бағдарламасын ойдағыдай меңгеруінде маңызы зор. Ал жаңартылған оқу бағдарламасы сабақта көрнекі құралдарды барынша көп пайдалануға мүмкіндік береді. Қазіргі таңда жаңа сабақты түсіндіру барысында оқытушылар PowerPoint бағдарламасын пайдаланып, кейбір есептердің шығару жолдарын түсіндіріп, тәжірибе жұмыстарын жасап, бейнесабақтар түсіреді. Ол бейнесабақтардың артықшылығы сонда, білім алушы кез келген уақытында қарап және түсінбеген жерлерін қайталап көруіне мүмкіндігі бар. Бейнесабақта химиялық формулалар арқылы есептеу тәсілдері түгел айтылып түсіндіріледі.

Жаңартылған білім беру жүйесінде білім алушылардың қажеттіліктерін анықтау барысында нақтыланған SMART-мақсатты анықтай алады. Мақсаттар анықталған соң, белсенді оқу әдістерін таңдауға оқытушының кәсіби шеберлігінің жаңарып отыруының маңызы зор. Оқытушы теориялық және практикалық біліммен қаруланған болуы қажет.

Жаңартылған білім беру жүйесінің тағы бір ерекшелігі болып табылатын критериялды бағалау – білім алушыларға белгілі бір критерийлермен жүзеге асырылатын бағалау түрі. Ол дәстүрлі баға-

лаудан өзгеше формада жүргізіледі. Бағалауды жүргізудің артықшылығы білім алушылармен үнемі кері байланыс жасап отыру. Дәстүрлі оқытудағы бағалауда тек үздік білім алушылар бағаланып, топтағы қалған білім алушылар бағалау үдерісінен тыс қалып отыратын. Жаңартылған білім жүйесіндегі бағалау арқылы ашықтық пен әділдікке қол жеткіздік. Жаңа технологияның әдіс-тәсілдері білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға, білімін толықтыруға көмектеседі. Сондықтан жаңа технологияның тиімді әдістерін таңдап алып, оларды үйлесімді, тиімді және шығармашылықпен пайдалану – ұстаз шеберлігінің белгісі.

Жаңа сабақты игеру барысында білім алушылардың жұппен және шағын топпен жұмыс жасауы жаңа идеяларды ұсынумен қатар, белгілі бір жағдайды нәтижелі шешуге де мүмкіндік береді. Оған дәлел сабақ барысында қолданып жүрген әдіс-тәсілдер. Атап өтсек: Джиксо, түртіп алу, күнделік жазу, әлем шарлау, рөлдік ойындар, диалогтік әңгіме жүргізу, топтастыру, семантикалық карта, венн диаграммасы, веер әдісі, сұрақ-жауап сияқты білім алушыны сыни түрде ойландырып, өзіндік идеясы арқылы жауабын дайындап ортаға тастау. Осы арқылы білім алушының бүгінгі сабақты қаншалықты меңгергенін, қандай нәтижеге жете алатынын білуге болады. Осы әдістермен бірге, ұстаздарға «Оқу мен жазу» арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясын да сабақта пайдалану өте тиімді.

Қорыта келгенде, «Ұстаздық – ұлы құрмет, себебі ұрпақтарды ұстаз тәрбиелейді», - деп Б. Момышұлы айтқандай, жас ұрпаққа сапалы білім, саналы тәрбие беретін ұстаз қауымының қоғамдағы орны ерекше екенін ұмытпау – әрбір азаматтың парызы. Өз пәнін, өз мамандығын шексіз сүйетін білімді ұстаздар елімізде көбейе берсін.

Нәзипа Құлжанованың мектепке дейінгі ұйымдардағы балаларды тәрбиелеу идеялары

Маржан Шымбергеновна ЕРГАРАЕВА, ЖШС «Бота» ясли балабақшасы тәрбиешісі. Ақай ауылы, Қармақшы ауданы, Қызылорда облысы.

Құлжанова Назипа Сағызбайқызы ХХ ғасырдың басында өз халқын ілімге, мәдениетке шақырып, жаңалықтың жаршысы болған халқымыздың көрнекті ағартушысы, алғашқы мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың негізін қалаған тұңғыш педагог, әрі – журналист – публицист.

Назипа Құлжанова 1923 жылы мектепке дейінгі тәрбие мен білім беру жайлы «Мектептен бұрынғы тәрбие» кітабын жазған. Бұл Қазақстан оқу комиссариатының тәрбие бөлімінің нұсқауымен және арнайы тапсырысымен жазылған алғашқы авторлық туынды. Аталмыш кітапқа алғысөз жазған қазақ халқының ұлы перзенті Ахмет Байтұрсынұлы былай деген: «Заман амалының жарысынан, заман көшінің қатарынан қалмай өмір сүру үшін бүгінде адамға көп өнер-білім даярлау керек». Автордың бұл еңбегі мынадай тараулардан тұрады:

1. «Күллі жер жүзінде»;
2. «Мектеп жасына толмаған бала»;
3. «Мектеп жасына толмаған балаға тәрбие не керек?»;

4. «Мектептен бұрынғы тәрбиенің Россиядағы түрі»;

5. «Бала бақшасы деген не?» Сол кездің өзінде шет елдердің мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жұмыстарын зерделеу жүргізілгендігін осы кітаптың мазмұнынан айқын көруімізге болады. Мысалға, «Күллі жер жүзінде» атты алғашқы тарауында дүние жүзін мекен еткен Автор дамыған елдердегі бала-бақшалардың мән-жағдайын көрсетіп баяндай келе, қазақ тұрмысында бала-бақшаның болашақ ұрпақты тәрбиелеуде зор қызмет атқаратындығына зор сеніммен қарайды.

Италия балабақшаларының балаларға арналған құрал-жабдықтармен талапқа сай қамтамасыз етілгендіктерін, Швейцарияның Цюрих қаласындағы тастан жасалған мектептің бір жағында мектепке жасы толмаған балалардың үйі бар екендігін және оның балалардың жас шамасына сай құралдармен жабдықталғандықтарын бейнелейді. Шотландиядағы Эдинбург қаласындағы балалар бақшасын өз алдына ерекше етіп көрсеткен. Ол жерде күнделікті, таңертең ашық далада балалар бастары қосылғанда, кешкісін үйлеріне қайтарда бір-біріне «Амандық өлеңдерін» айтады дейді

Н. Құлжанова Европа елдеріндегі балалар бақшаларының өмірін үлгі ете отырып, күншығыстағы Жапония мемлекетіндегі балалар тірлігін де әңгімелейді. Автор бұл еңбегінде ең бастысы бірігіп ойын ойнау, еңбекке дағдыландыру, тазалыққа, реттілікке, ұйымшылдыққа баулу, балалардың

ойына, жас межесіне, қабылдау ерекшеліктеріне барлық жұмысты бағындыру, дәрігерлік бақылауда болуын қадағалау, өлең айту, сурет салу тағы басқа өнерлерін дамыту мәселелеріне көңіл бөледі. Болашақтағы қазақ балалар бақшасы сондай болса екен деп армандайды.

Нәзипа Сегізбайқызы мектеп жасына толмаған бала тәрбиесінде оның жас ерекшеліктеріне назар аудару қажеттігін нақты мысалдармен түсіндірген. Ол баланың қалыппен дамуы үшін оған айтылатын сөзде, көрсетілетін қимыл да, үйретілетін тағылым да шамадан тыс көп болмау керек және тым ауыр болмауы ескерілуі шарт дейді. Мөлшерден артық тапсырмалар баланың дамуына кері әсерін тигізуі мүмкіндігін және баланың дамуы үнемі дәрігер мен педагогтың бақылауында болуы қажет дейді. Сол кездің өзінде оқымысты ғалымдардың үш жасар баланы зерттеу объектісі етіп алғандығын мысал етеді. Үш жастағы баланың даму ерекшелігін, білімге, зерттеуге, құпия ашуға құмарлығын мәлімдейді. Назипа Құлжанова баланың бойындағы білуге, тануға, ұғынуға, көруге, байқауға, өзінше қайталауға әуестігін тыйып тастамау керектігін, оларды бағыттап, алдында тұрған сауалдарды бірігіп шешуге ұмтылу қажеттігін, бала мүмкіндігіне қарай тұқым қуалаған мінездің әр түрлі құбылуын дәлелдеп көрсеткен. Мектеп жасына дейінгі балаларды мектепке баруға дайындауды, оларға «Мен» түсінігін қалыптастыруды және де жас шамаларына байланысты даму деңгей ерекшеліктерін ғылыми түрде негіздеген. Нәзипа Құлжанова алғашқылардың бірі болып мектепке дейінгі мекемелерді ұйымдастыру ісін қолға алады. Ол үшін Қазақстанда «Балалар апталығы» өткізілді, оның мақсаты ересек тұрғындарды балаларға көмек беруге баулу болып саналды. Қоғамдық мек-

тепке дейінгі тәрбиені алмаған балалар мектептің жанындағы арнайы мектепке дейінгі топтарға қабылданды. Сабақтарды педагогтар психологиялық және педагогикалық негізделген жағдайда жүргізді. Осы жылдары Қазақстандағы мектепке дейінгі тәрбие ісі ауылдық жердегі балаларды қамтыды, көшпелі және жартылай көшпелі аймақтарда мектепке дейінгі киіз үйлер құрылды, олар жергілікті жердің халқының жаңашылдыққа деген сенімдерін туындатуға бағытталды. Н. Құлжанованың басшылығымен ауылдарда мектепке дейінгі мекемелер құрылды, олардың жұмысына шаруа әйелдер қатыстырылды.

XX ғасырдың басында Қазақстандағы мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту мазмұны туралы сөз болғанда, Нәзипаның алатын орны ерекше. Өйткені қазақтың тұңғыш педагог-ғалым қызы бала тәрбиесіне байланысты педагогикалық тұрғыда бірнеше еңбектер жазған. Н. Құлжанова шығармашылығында ана мен бала тәрбиесі, ұрпақ тәрбиесі бір-бірімен тығыз байланысты қарастырылған. Халқым деп қызмет еткен Құлжанова ұрпақ тәрбиесі туралы жазған еңбектерінде баланы тумас бұрын түрлі аурулардан сақтандырып, емдеуге бағыттайтын құнды кеңестер орын алады. Талантты ізденімпаз журналистің қаламынан туғандықтан, оның бұл жазғандары әлі күнге дейін өзінің өмірлік мәнін жоя қойған жоқ, ғылым, білім дамыған қазіргі заманда да көпке көмегін тигізетін мағұлматтар баршылық. Атам қазақтың көне заманнан келе жатқан бала тәрбиесі мен ана қасиетіне қатысты ойларын есте сақтап, заманына лайық теориялық, тәжірибелік мәнді түйіндерді зердеде ұстап тағылымды оқулық іспетті құралды жазуға жетіскен. «баланы жастан, келінді бастан тәрбиеле» дейтін нақылдың зор ағартушылық сипатқа иелігін автор кіта-

бын жазу барысында темірқазық етіп ұстанғаны хақ. Кітапқа алғысөз жазған қазақ халқының ұлы перзенті Ахмет Байтұрсынұлы. 1913 жылы жазылған мақаласында «Баланы ұлша тәрбиелесең ұл болмақшы, құлша тәрбиелесең құл болмақшы», - деген ғой А. Байтұрсынұлы.

Нәзипа Сегізбайқызы кітабына жазған алғысөзінде: «Заман амалының жарысынан, заман көшінің қатарынан қалмай өмір сүру үшін бүгінде адамға көп өнер-білім керек. Тіршілікке керек сол өнер-білімге баланы бастан даярлау керек деген соңғы заманда пікір күшейді. Оны күшейтіп отырған да тіршілік ісіне бұл күнде өнер-білім көп керектігі», - дей келе, баланы сәби шағынан өмірге, оқуға, тәрбиелікке баулу проблемаларын басты

назарда ұстауға меңзейді. Ұрпақ тәрбиесі, ұлт тәрбиесі көңілі ояу, көкірегі таза ел азаматтарының ой тербегіндегі алдымен назарда сақтайтын кенеулі мәселе болып қалатындығы сөзсіз.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Нәзипа Құлжанова: Журналист-публицист туралы // Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақ тәлім-тәрбиесі. - Алматы, Алматы, 1995 ж.

2. Меңдаяқова Қ. Қазақстанда мектепке дейінгі тәрбиенің дамуы (1917-2005жж.- Алматы 2012. -198 б

Байжұманова Г. Ұлы ақынды ұлықтаған Нәзипа/ Байжұманова Г. // Семей таңы. - 2007. - 30 тамыз.- Б.3.

Әлеуметтік педагогтың қиын балалармен жұмысы

Ұрпақ тәрбиесі қай заманның, қай қоғамның болсын көкейкесті мәселелерінің бірі. Тәрбие ана сүтінен басталып, біреудің біреуге ықпалы арқылы өмір бойы қалыптасатын күрделі құбылыс.

Жасөспірімдік кезең – балалық шақ пен есейген кез арасындағы онтогенездік кезең. Бұл кезең адам жас ерекшеліктерінің ішінде ең қиын кезең, екінші туылған кезең деп аталады. Жеткіншек кезеңнің шектері шамамен балалардың орта мектептің V-VIII класында оқитын кезімен сәйкес келеді, 11-12 жастан 14-15 жасқа дейінгі аралықты қамтиды. Ғалымдар осы жас кезеңдегі психологиялық жағдайды екі түрлі «қауіпті» сәттермен байланыстырады: психогенетикалық жыныстық же-

тілуімен байланысты барлық жағдайлар және әлеуметтік кезең – балалық шақтың қызықтары аяқталып, ересектік кезеңге қадам басуы.

Жастық шақ – адам өмірінің көктемі. Бұл жайлы халқымыз аз айтпаған. Мәселен, «Ақыл - жастан», «Жастық – жалын», «Болар елдің баласы, он бесінде басын дер», - деген сөздер бозбалалық шақта адамның ақыл-ойы қауырт өсетінін, қажырлы іс-әрекетке, қимыл қозғалысқа құштар албырт, романтикалық кезі екенін өте дәл бейнелейді.

В.В. Трифонов зерттеулерінде «қиын оқушы» анықтамасы – бұл күнделікті педагогикалық әсерге көне бермейтін, өзіне үнемі қосымша уақыт бөліп қарауды,

әлеуметтік педагогтің ерік-жігерін, күшін, қажырлы педагогикалық еңбегін қажетсінетін оқушы. Бұл шексіз ұғым. Ол жеке адамның өзгеру құбылысын жинақтаушы. Осы категориядағы балалардың жалпы адамдық және өзге ешкімде қайталанбайтын қасиеттері, әлеуметтік және биологиялық факторлардың ықпалымен қамтамасыз етіледі. «Қиын балалар» ұғымы 1920-1930 жылдарда тәрбие мәселесінде пайдаланылып жүрді. Бара-бара бұл 1950-1960 жылдары қайтадан қолданысқа енді. Қазір бұл мәселе ғылымда нақты орын алып отыр. Әрине, бұл мәселемен көптеген ғалымдар айналысқан, қиын балалар мінезін, өмірін жан-жақты зерттеген. Қазір де мұндай жасөспірімдер көп. Қиын балалар қайдан шығады? - деген сұраққа былай жауап берсе де болады. Ең басты себеп отбасы тәрбиесінде жатыр: ата-ананың ішімдікке салынуы немесе екеуінің біреуі болмауы. Осының бәрі баланың мінез-құлқына, ішкі жан дүниесіне әсер етеді. Кейбір тәрбиесі, мәдениеті өте төмен ата-ана баласын ұрып-соғып, жаман сөзбен балағаттап, тіпті баласына қайырсадақа сұратқызады. Мұнда бала ертеңгі күні кекшіл, жасқаншақ, төбелескіш келеді. Сонда оның тағдыры, болашағы қандай болмақ.

А. Макаренконың мына бір сөзіне көңіл қою артық болмас еді. «Бала тәрбиесі біздің өміріміздің саласы. Біздің балаларымыз мемлекетіміз бен әлемнің болашақ азаматтары. Олар ертеңгі әке мен шеше, олар да өз балаларын тәрбиелейтін болады. Біздің балаларымыз тамаша азамат, жақсы әке, жақсы шеше болып өсуі керек. «Қиын балалар», «мінез-құлықтағы қиындық» ұғымынан басқа, «қиындықпен тәрбиелену» ұғымы де кеңінен қолданылады. «Қиындықпен тәрбиелену» – баланың теріс мінез-құлқы, дау-жанжал Кейде бұл қайшылық таби-

ғи түрде, тек бір-бірін түсінбеуден шығатын дау-жанжал екенін айтуға болады. Ал мұндай да кейде онша қауіпті емес және ол қиындықсыз жойылуы мүмкін.

Г.А. Фортунатовтың зерттеулерінде «қиын бала» ұғымына былайша түсінік беріп, оларға үлгермеушілер мен тәрбие ықпалына көнбейтін балаларды жатқызады. «Қиын балаларға» ол психикалық бұзылудан жапа шеккендерді жатқызады. Г.А. Фортунатов қиын балаларға тек анықтама беріп қана қоймай, ондай балалардың пайда болуының себептерін түсіндіреді және осындай себептің екі тобын табады. Бірінші топқа ол ескінің әсерін, ал екіншіге оларды қиналатын ішкі дау-жанжалдарды жатқызады. Дау-жанжалдардың тууы негізінде балаларда көбінесе мынадай мінез-бітістер: *қозушылық, ұстамдылық, кейде ақылға сыймайтын қасарғыштық, кекшілдік, мейірімсіздік* тағы басқа пайда болады.

Белгілі психолог Л.С. Выготский «қиын балалық шақ» кезеңін талдау кезінде, оның барлық факторларының болуы мүмкіндіктерін, яғни жеткіншектердің биологиялық, әлеуметтік-мәдени және психологиялық жетілуін ескеру қажет, деп белгіледі. Өйткені, қандай да бір аймақта ауытқулардың болуы, әлеуметтік ауытқушылыққа әкеледі.

Л.И. Белозерова тәртібі қиын оқушылардың үш тобын атап көрсетті:

- Бірінші топқа болашағы мүлдем жоқ жасөспірімдер жатады. Олар айналасында болып жатқан құбылыстарға ешқандай құлық танытпайды. Қалыптасқан келеңсіз өмір жағдайларының салдарынан олар ештеңеге сенбейді. Айналасындағылардың оларға деген қатынасы оларды қызықтырмайды, олар өздеріне деген қайырымды қатынасты тудыруға тырыспайды.

Оларға ойлау жұтандығы, ойлау құнт-

сыздығы, өзінің оқу еңбегін ұйымдас-тыра алмайтындығы тән болады. Олардың өзіншілдік ұмтылыстары, кейде өзін ұжымға ашық қарсы қоюы – оның ұжымнан мүлдем шектеліп, оның өмірінен тыс-қары қалуының нәтижесі. Басты міндет – бұл жеткіншектердің өмірге деген қызығушылығын ояту, өмірдің болашағын түсінуге көмектесу, салауатты ұмтылыс-тар мен мақсаттарды тудыру;

- Айналасында болып жатқан құбылыс-тарға, мұғалімдер мен тәрбиешілердің кез-келген талаптарына немесе өтініштеріне, әдетте дұрыс емес әрі төтенше реакция көрсететін жасөспірімдер екінші топқа жа-тады. Бұл топтағылар ұжыммен келіспеу-шілікте бола тұра, айналасындағыларға ор-тақ ережелер мен талаптарға қарсы өзінің пиғылдарын іске асыруға ұмтылады. Басқа тәртібі қиын жеткіншектерге қарағанда, мінез-құлықты қалыптастырушы баршаға деген ызаны, дөрекілікті бұлардың бойы-нан көбірек байқауға болады. Негізгі мін-дет – оларды айналасындағы құбылыстар-ды дұрыс түсініп қабылдауға үйрету, сон-дай-ақ, өз ниет-тілектерін тежей отырып, өзін-өзі тәрбиелеу қажеттілігіне дағдылан-дыру;

- Мінез-құлқының тұрақсыздығымен және тез сенгіштігімен айрықшаланатын жасөспірімдер жатады. Олар құрдастары-ның жағымсыз да, жағымды да ықпалда-рын онай қабылдайды. Бұл топтың барлық жеткіншектеріне өз-өзіне сенімсіздік тән. Кейбіреулері тұйық, ал кейбіреулері кері-сінше, мөлшерден тыс қарым-қатынас жа-сауға құштар болады. Олардың болашақты болжауға құлшынысын тудырып, қолдап, жағымды мінез-құлқын бекіте отырып, жасөспірімдердің еріктік қасиеттерін қалыптастыруға ерекше назар аудару қажет. Қиын балалардың 90 пайызының сабаққа ықыласы жоқ. Сондықтан оларды сынып-

тан тыс іс-шараларға тарту арқылы, спорт-қа, техникаға, өнерге қызықтыру арқылы оқуға бірте-бірте тарту әлеуметтік педагог-тердің және пән мұғалімдердің қасиетті ісі болып табылады. Себебі, аталған қызмет-тердің бірінде жеңіске жету оларды басқа да істерге табысты болуға жетелейді. Ол үшін әлеуметтік педагог адамның өзін-өзі дамытушылық қасиетімен өзін-өзі тәрбие-леу мүмкіндігін есепке алуы керек.

Әрбір баланың жақсы болуға тырыса-тын кездері болады: оның сондай белсен-ділігі мен талпынысына қолдау көрсету, демеп жіберу, сеніммен қарау балаға қан-нат бітіріп, басқаларға деген сенімін ұл-ғайтады.

Қиын оқушыларға әр түрлі жағдаяттар туғызу арқылы сыныпта оның беделін көтеруге мүмкіндік беру, ұжымдық шы-ғармашылық істерге тарта отырып оның қабілетін жақсы жағынан көрсете білуіне жәрдемдесу олардың мектеп ұжымына қайта оралуына әсер ететін бақытты сәт-тер болып есептеледі. Әлеуметтік педагог қиын оқушылармен жұмыс жүргізгенде осыларды іске асыруға міндетті.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Акажанова А.Т. Девиантология / Учебное пособие. – Алматы: Заң әдебиеті, 2009. – 114 с.
2. Садвакасова З.М. Технологии в работе с детьми девиантного поведения. Арт-педагогический аспект. Монография. – Алматы, 2016. – 273 с.
3. Керімов Л. Қиын баланы қайта тәр-биелеу. – Алматы: Рауан, 1996. -77 б.

**Ұлболсын Жақсылыққызы БИСЕНБАЙ,
Ф. Мұратбаев атындағы №17 мектептің
әлеуметтік педагогы.
Қазалы қаласы,
Қызылорда облысы.**

Формирование нравственно-ценностной мотивации поведения студенческой молодежи

Целью образовательного процесса в вузе наряду с подготовкой компетентного специалиста, является и разно-стороннее развитие личности. С учетом этапов профессионального становления специалиста как ответственного субъекта своей профессиональной активности на этапе обучения в высшей школе в качестве одной из главных задач формирования личности следует признать развитие нравственно-ценностной мотивации, выступающей в качестве основы профессиональной этики и одного из факторов социальной и профессиональной самореализации личности. Проблема осознания назначения человека и мотивов его поведения, системы его нравственных ценностей, его отношений с другими людьми являлась главенствующей в философии, психологии и педагогике и других человековедческих наук на протяжении долгих лет.

Проведенный нами анализ философской, социологической и психолого-педагогической литературы свидетельствует о пристальном интересе российских, казахстанских и зарубежных исследователей к проблемам:

- формирования совокупности интеллектуальных, психологических, нравственных особенностей личности (Б.С. Гершунский, В.И. Загвязинский, С.Г. Ваниева, А.А. Деркач, Е.И. Казакова и т.д);

- социокультурного подхода к развитию общества и ценностей в нем (А.С. Ахиезер, Л.А. Беляев, А.А. Бодалёв, В.В. Давыдов, И.И. Докучаева, А.Г. Здравосмыслов, С.Э. Крапивенский, Н.И. Лапин, В.С. Леднёв, А.В. Мудрик и т.д);

- роли народных традиций в педагогическом процессе, связи истории и культуры народа с его языком, эстетическим опытом поколений (В.И. Абаев, В.Ф. Афанасьев, Г.Н. Волков, Е.К. Медынский, В.З. Смирнов, З.Б. Цаллагова и др.);

- содержания, целей и методов духовно-нравственного воспитания личности (В.П. Бездухов, А.В. Бездухов, Б.М. Бим-Бада, А.А. Бодалев);

Вместе с тем, в данных исследованиях существует некоторая разрозненность теоретических идей, связанных с проблемой нравственно-ценностной мотивации личности; не выявлены основные направления ее решения; не определена важность современных воспитательных средств; не выявлены педагогические условия и специфика протекания процесса исследования и последующего формирования нравственно-ценностной мотивации молодежи. В первую очередь для определения сущности и содержания процесса формирования нравственно-ценностной мотивации поведения студентов необходимо рассмотреть особенности

данного возраста, его доминирующие ценностные ориентации.

Опираясь на исследования классиков советской психологии в области возрастных особенностей личности Б.Г. Ананьева, А.В. Дмитриева, И.С. Кона, В.Г. Лисовского, С.И. Архангельского, Л.И. Рувинского и других, можно утверждать, что в ранней юности у человека формируются нравственные представления мировоззренческого уровня: о смысле жизни, о счастье, о человеке как высшей ценности, индивид становится способным осуществлять нравственный выбор. В античности в исконное понятие «ценность» вкладывалось, прежде всего, то, что движет человеком, определяет его действие. Для Сократа – это стремление к постижению истинного смысла вещей. Платон определял ценность как стремление к благу. Благо достижимо через приобщение к вечной «незримой» идее, которая выражает вечное бытие. В позднейших школах античности представление о ценности изменяется. Так, согласно Эпикуру, двигателем развития человека является правильно понятое стремление к личному счастью. В Средневековье существенно расширяется сфера морально-религиозного в понимании существа ценности.

Существенно изменилось представление о ценности в эпоху Возрождения, когда на первый план выдвинулась идея личности-творца. Но только в Новое время (XVII-XVIII века) в понимание ценности в различных конфигурациях включаются такие установки, как: гражданская свобода, разум человека, величие науки, вечный мир между народами (Б. Спиноза, Г. Лейбниц, Ф. Хатчесон, Д. Беркли, Вольтер, Ш.

Монтескье, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дидро, И. Кант и др.).

Термин «ценность» был введен Рудольфом Лотце. Для него ценность существует лишь в ее значимости для субъекта, хотя она объективна, т.к. обладает общезначимостью для индивидов. Тем самым он отмечал двойственность и субъективно-объективную природу ценности. В последующих трактовках категории «ценность» также присутствует противоречивость мнений относительно ее субъективности или объективности. Развитие аксиологии в России до XVIII века строилось в русле христианско-православного. Светская составляющая аксиологии оставалась незначительной. Во времена правления Петра I произошла кардинальная перелицовка ценностных ориентаций.

Посредством усилий «сверху» в российскую жизнь проникли идеалы европейского Просвещения, прежде всего – знания и образованности, а также, характерные для буржуазной эпохи утилитарные представления о выгоде и пользе (М. Ломоносов). Особое место в российской аксиологии XIX века занимают Ф. Достоевский, Вл. Соловьев и Л. Толстой. Значительный вклад в XX веке в российскую аксиологию был сделан представителями русской философской мысли (Н. Бердяев, С. Франк, Н. Булгаков, П. Сорокин и др.), а также российскими и учеными XX века (В. Тугаринов, В. Василенко, О. Дробницкий, А. Здравомыслов, М. Каган, Н. Лапин, В. Луков, В. Ольшанский и др.). В психологическом аспекте трактовка ценности нашла широкое отражение в диспозициональной концепции личности Гордона Олпорта, в последствии

объективистская трактовка ценности стала основой составления им «теста изучения ценностей». В российской социологической науке идентичное понимание мы находим у В.А. Ядова.

На современных исследователей ценностей большую роль оказали исследования О.Г. Дробницкого, а также подходы Чикагской социологической школы. В ходе исследования ценностей как теоретической проблемы ученые разных стран, представители различных научных школ высказывали оригинальные и достаточно обоснованные идеи, позволяющие говорить о высоком уровне разработки данной категории. Поэтому развитие теории ценностей и ценностных ориентаций движется в направлении уточнений, которые вносит сама жизнь, а именно рождение нового типа цивилизации – глобально-информационной. Практика исследования категории ценность развивается в направлении применения новых научных методов исследования, формирующихся в последнее время на стыке гуманитарных наук.

В последнее время учеными-гуманитариями отмечается, что в гуманитарном познании ученый имеет дело не с терминами, а с концептами, т.е. со словами, в которых помимо некоего содержания присутствует еще и возникающий в сознании образ, который вызывает ту или иную эмоциональную реакцию. Концепты в отличие от терминов трудно перевести на другой язык, т.к. они несут отпечатки истории языка и культуры. Это приводит к сложности в понимании гуманитарных концепций, созданных в разных странах: одни и те же концепты редко бывают абсолютно идентичными. На наш

взгляд именно таким концептом и является понятие «ценность». В русском языке оно восходит к *прилагательному «ценный»*, образованному от существительного «цена». Но если обратиться к словарю В.И. Даля, в котором употребление слова «цена» и производных от него, датированное XIX веком, свидетельствует о том, что слово «ценность» в то время еще не занимает заметного места в русском языке и определяется как «свойство по прилагательному».

В отдельных европейских языках (во французском, немецком и др.) мы обнаруживаем два значения ценности: 1) как стоимости и 2) как значимости, которые обозначаются разными словами.

В английском значение ценности сходно: «price», «value» («valuables») могут употребляться как обозначение стоимости и значимости. Но на эмоциональном, почти на не осознаваемом уровне представитель русской культуры или же носитель языка на постсоветском пространстве вкладывает в слово «ценность» некий дополнительный смысл: это все то, что дороже денег. Если это вещь, то за нее не жалко отдать запрашиваемые деньги, если это люди (родители, друзья, родственники, любимые, герои, кумиры и т.д.) или понятия (Родина, свобода, дружба, любовь, здоровье, молодость и т.д.) – то они бесценны, т.е. более значимые, чем любые деньги. Таким образом, мы выяснили что для изучения нравственно-ценностной мотивации поведения студентов, мы должны в первую очередь диагностировать наличие и развитие определенных ценностных ориентаций студенческой молодежи.

Учет этапов нравственного становления личности студента позволяет педа-

гогу выяснить, в чем должна проявляться нравственно-ценностная мотивация поведения молодежи в период учебы в вузе. На основании наших наблюдений мы делаем вывод, что нравственно-ценностная мотивация поведения студентов на этом этапе выражается в эмоционально положительном стремлении к овладению нравственными знаниями, которые, становясь убеждениями, побуждают личность к совершенствованию нравственных поступков. Не менее важное проявление данной мотивации - это настойчивое и целеустремленное самовоспитание. Наличие нравственно-ценностной мотивации поведения характеризует такую личность, инициатива деятельности которой идет от ее внутренней потребности не только жить по морально-нравственным законам, но и самому разъяснять и внедрять моральные нормы в общении и деятельности.

Также по нашему мнению, развитие и формирование нравственно-ценностной мотивации поведения студентов, зависит от множества факторов социально-психологического плана, от в том числе и от знакомства с особенностями национального самосознания своего народа, и в большей степени с определенным нравственным идеалом (который может стать двигателем нравственно-ценностной мотивации поведения).

Нравственный идеал личности – это образ, в котором жизненные впечатления образовали цельное представление о желаемом образе поведения. Сущность идеала заключается в том, что он всегда выступает как вполне определенная цель. Но вместе с тем в процессе его реализации возникают

новые цели, дальнейшие перспективы движения. Поэтому так безграничны возможности духовного развития личности у студенческой молодежи. Уверенность в осуществлении целей, идеалов является психологической основой оптимизма, бодрости духа, подъема сил, энтузиазма, радости и целеустремленности. Стремление к идеалу закаляет волю и характер, повышает жизненный тонус у студенческой молодежи и способствует формированию адекватной самооценки и самосознания. Вместе с тем необходимо сказать, что отношение к жизни с позиции выработанного идеала может иметь и отрицательные стороны.

Список использованных источников:

1. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре. – М.: Республика, 1996. – С. 336.
2. Дробницкий О.Г. Ценность// Философская энциклопедия. – М.: Советская энциклопедия, 1970. Т.5, С 93.
3. Белкин А. С. Теория и практика витагенного обучения. Голографический подход// Образование и наука. – 1999. – №2. – С.34-40.
4. Деркач А. А., Зазыкин, В. Г. Акмеографический подход в развитии профессионализма государственных служащих / А. А. Деркач, В. Г. Зазыкин. – М.: РАГС, 1999. – 203 с.

**Нургуль Тулепбергеновна
УТЕМБЕТОВА,**
преподаватель русского языка и
литературы Казалинского транспортно-
технического высшего колледжа.
Кент Айтеке би,
Казалинский район,
Кызылординская область.

Формирование читательской грамотности на уроках русского языка и литературы

Главной приоритетной целью образовательной системы в наше время является формирование личности, готовой ко взрослой жизни: мыслящий как личность, умеющий выражать свои мысли более компетентно и критично, объективно, умеющий определять основную мысль, проблему, находить пути решения из проблемных ситуации, и при любой ситуации оставаться гуманной и благородной личностью. Все эти качества берут основу из главных человеческих навыков, которые формируются в школьной жизни, в образовательной среде. Если более точно выразить мнения по данной проблеме, то навыки чтения и читательская грамотность в формировании данных навыков является более ведущим. Читательская грамотность на сегодняшнее время анализируется как один из самых значительных параметров готовности к жизни в современном обществе. Стоит отметить, что:

- Овладение чтением – процесс для ребенка длительный и нелегкий, отнимающий у него много времени и сил.

- Пока ребенок не научится читать быстро и осмысленно, думать и сопереживать во время чтения, этот процесс будет доставлять ему мало радости и удовольствия.

- Несформированный навык чтения мешает успешному обучению по всем предметам, так как чтение-навык общенаучный

- Даже при разнообразных подходах учителю трудно научить ребенка осознавать прочитанное, выработать постоянный интерес к чтению и потребность в самостоятельном чтении.

Особенное место среди метапредметных универсальных учебных действий занимает чтение и работа с информацией. Работая учителем русского языка и литературы в среднем звене, я поняла одно: работа с текстом является самым главным приоритетом в формировании читательской грамотности на моих уроках. Тем самым я определила себе следующую методическую проблему: «Работа с текстом на уроках русского языка как средство формирования коммуникативной компетенции учащихся». А коммуникативная компетенция учеников исходит от основных обретенных информации и ресурсов, если конкретизировать, то насколько развита читательская грамотность у ребенка, настолько и развиты познания. Словарный запас у детей также является фактором базовых знаниях. И бесспорно стоит отметить, что это зависит от читательской грамотности учащихся.

Систематизируя мысли над данной тематикой, решила провести опрос, используя образовательную платформу.

Разбирая результаты опроса, пришла к выводу, что данная проблема очень актуальна среди педагогов в образовательных учреждениях. Определяя причину учитываемая мнения коллег, пришла к такому решению, что: у многих детей не сформированы навыки чтения. Тут же возникает вопрос: почему? Возможно, учитель не может заинтересовать ученика, соответственно нет интереса на образовательный процесс, нежели к чтению. А если урок скучен, то и интерес к чтению у детей пропадет, и это подтвердили 80% коллег, участвовавшие в опросе. Тут же задалась

вопросом, и как же проводить уроки так, чтобы не потерять интерес к чтению, а наоборот формировать читательскую грамотность и далее ее развивать до предела совершенствования... Подумав над этим вопросом, предложила два варианта, и конечно же, 90% коллег согласились с тем, что если применять инновационные методы обучения над текстом и его содержанием, то и у детей сформируется навыки чтения, что и можно развивая довести до читательской грамотности. Также, возник вопрос, какие же методы инновационного содержания более эффективны по формированию читательской грамотности? Предложенные мною методы оказались более эффективными.

Теперь же хочется конкретнее остановиться над этапами формирования читательской грамотности. На уроке изучения нового материала стараюсь проработать два момента: постановка учебной проблемы и поиск решения.

Постановка учебной проблемы – это этап начала урока т.е формулирование темы урока и вопроса для исследования.

Поиск решения – это этап формулирования нового знания. Проблемный диалог помогает ученику работать по-настоящему творчески, и поэтому развивает творческие способности учащихся. На данном этапе создаю проблемную ситуацию, и этим побуждаю учеников выдвинуть поиски решения. Виды проблемных диалогов, которые я использую:

- через ключевой вопрос урока;
- через столкновение мнений;
- через ошибку;
- прием сравнения

Прием сравнения, является эффективным приемом на уроках русской литературы. Можно предложить такое сравнение, как «Как вы понимаете выражение «хороший писатель» и «хороший читатель»? Кем легче быть: хорошим писателем или

хорошим читателем? В данном задании, сравнивая свои ответы, дети приходят к выводу, что читательский талант не менее важен при чтении художественного произведения, чем талант писателя.

При подготовки к уроку, нужно учитывать принцип от простого к сложному, то есть начинать от простых и маленьких текстов. Одним из эффективных методов является - комментирование чтение, используя обратную связь между учениками и учеником-учителем. Учить читать между строк, также учить детей прогнозировать сюжетные ходы и поступки литературных героев. Результативными действиями последующего этапа являются задания нестандартных вопросов. В данном случае метод «Тонкие и толстые вопросы» являются более продуктивными для достижения учебных целей, можно использовать прием «Инсерт»: Знаю, познал, хочу познать, или же прием «Мозгового штурма», где ученик может поделиться известной ему информацией.

Также для формирования более глубокого интереса можно создавать проблемные ситуации по содержанию текста. Эффективным способом является использование различных пересказов (полные, краткие, творческие – придумать свою концовку, пересказ от лица автора, или лица главного героя). Не следует забывать, что пересказу тоже нужно учить (речь детей не связана, жесты заменяют слова у детей).

Выразительность чтения. Образцом чтения является – учитель. Далее нужно работать с партитурой текста.

- учитывать логическое ударение, т.е. выделять основную и второстепенную информацию;
- учить ставить паузы логические, ритмические;
- интонация голоса: повышение, понижение, монотон.

Подводя итоги данной практики, хочется добавить, для формирования читательской грамотности и воспитания гармонично-нравственной личности необходимо использовать самые передовые технологии, опираясь на литературный источник, с применением различных форм урочной и внеурочной деятельности. Такая практика будет методической помощью как и молодым специалистам, так и учителям других образовательных учреждений. Хочу отметить, что моя задача, выступить организатором учебной деятельности, стать заинтере-

ресованным и интересным соучастником данного процесса. Только тогда я с уверенностью могу сказать словами И.Г. Песталлоцци « Мои ученики будут узнавать новое не только от меня; они будут открывать это новое сами.

Айгуль Тулеухановна ИЛЬЯСОВА,
учитель русского языка и литературы
КГУ «Школа-лицей №3 отдела
образования Житикаринского района»
управления образования акимата
Костанайской области.

Использование ИКТ в работе мастера производственного обучения в качестве формы организации учебной деятельности студентов с особыми образовательными потребностями

**Елена Александровна
 КУЛИШ,**
мастер
производственного
обучения ГККП
«Агротехнический
колледж, город
Есиль»
Акмолинская
область.

Современная экономическая ситуация в Казахстане предъявляет более жесткие требования к качеству образования детей с ограниченными возможностями здоровья, предоставляемого образовательными учреждениями. Дальнейшее развитие общества невозможно без совершенствования системы образования, без его перехода на новый

уровень, позволяющий детям с ОВЗ и ООП получить прочные знания и занять свое место на рынке труда.

Образование должно развивать механизмы инновационной деятельности, находить творческие способы решения жизненно важных проблем таких детей, способствовать превращению профессиональной потребности в норму и форму существования человека.

В условиях глобализации уровень образования студентов, в том числе с ОВЗ, становится одним из главных факторов конкурентоспособности стран, так как в современной экономике акцент делается уже не столько на материальные товары и услуги, сколько на «интеллектуальный потенциал». Новый тип экономического развития вызывает необ-

ходимость для работников несколько раз в течение жизни менять профессию, постоянно повышать свою квалификацию. В связи с этим, речь идет не об усвоении знаний, умений и навыков, как о результатах обучения, а об освоении набора видов, способов деятельности – набора ключевых компетенций, очень общих, затребованных в любых жизненных ситуациях, способствующих готовности субъекта эффективно организовывать внутренние и внешние ресурсы для достижения поставленной цели и становления будущего специалиста. Также актуальны определенные требования, предъявляемые к молодому специалисту, такие как развитое критическое мышление, способность решать проблемы, самостоятельно и активно действовать, принимать решения, адаптироваться к изменяющимся условиям жизни. Соответственно, выход из такой ситуации один – искать новые технологии обучения, которые научат студентов учиться добывать знания самостоятельно, разовьют способности и творческий потенциал.

Внедрение инновационных технологий в профессиональную подготовку будущего специалиста является необходимым элементом формирования основ профессионализма студента с ООП. Инновации в деятельности системы технического и профессионального образования – это совокупность новых знаний, подходов и технологий для получения результата в виде услуг образования. Главной целью инновационных технологий образования является подготовка человека к жизни в постоянно меняющемся мире, социализация его в обществе. Сущность та-

кого обучения состоит в ориентации учебного процесса на потенциальные возможности человека и их реализацию: развитие у будущих специалистов субъектных свойств, пробуждают в них стремление к самовоспитанию, самосовершенствованию, самоактуализации и самореализации.

Внедрение информационно-коммуникационных технологий в образовательный процесс основано на дистанционных технологиях обучения, что также является отличной возможностью получения достойного образования для студентов с ООП.

Инновационные педагогические технологии в образовании играют существенную роль и предполагают взаимосвязанную деятельность преподавателя с обучающимися и студентами, способствуют повышению качества обучения. Использование цифровых образовательных ресурсов в работе с детьми-инвалидами и лицами с ограниченными возможностями здоровья, является необходимым условием работы на занятиях и в дистанционном режиме. Информационные технологии расширяют возможности предъявления учебной информации, позволяют эффективно управлять познавательной деятельностью студентов.

Использование цифровых образовательных ресурсов в работе преподавателя в качестве формы организации учебной деятельности позволит индивидуализировать и дифференцировать работу со студентами с ООП, развивать навыки самостоятельной работы, удовлетворяя его образовательные потребности в рамках индивидуального образовательного маршрута.

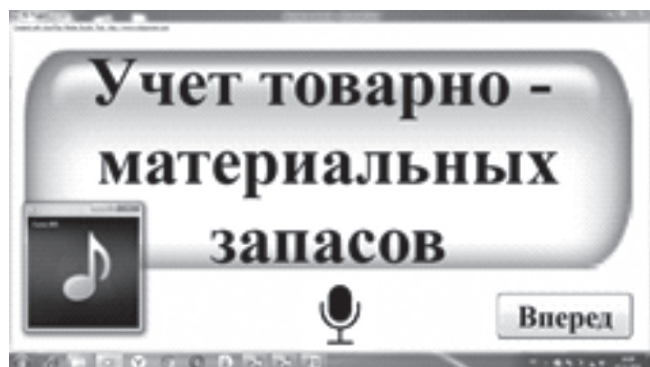

В своей педагогической деятельности я использую программы AutoPlay Media Studio, AktivInspire, VIP-test которые развивают познавательный интерес, активизируют работу вследствие чего, увеличивается качество знаний, формируются навыки и развивается интерес к профессии. Для использования в ДО необходима установка программы на компьютер, папка с файлами загружается в облако и ссылка скидывается студентам.

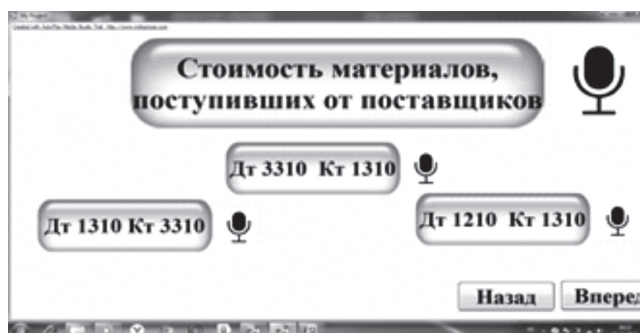
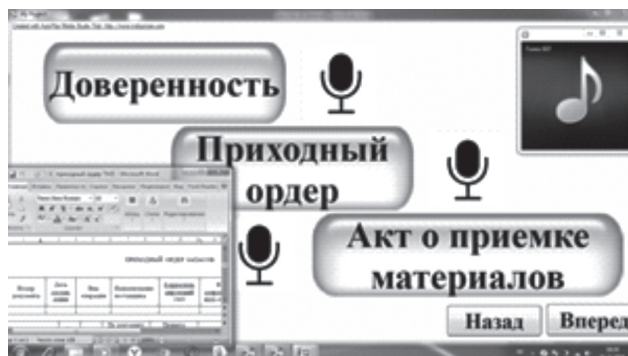
AktivInspire – это программное обеспечение для создания интерактивных уроков, программа позволяет создавать флипчарты, с различными заданиями, которые можно использовать на всех этапах урока.

AutoPlay Media Studio – программа активно используется в образовательном процессе. С ее помощью можно создавать уроки, учебные тренажеры, УМК. Работаю в программе AutoPlay Media Studio с 2014 года, эта программа имеет широкие возможности использования в образовательном процессе.

Цветовосприятие (черный шрифт на белом фоне, черный шрифт на желтом фоне самые читаемые цвета) и наличие одновременного присутствия на экране звуковых, текстовых файлов ориентированны на студентов с ограниченными возможностями здоровья.

Уроки созданные в данной программе в таком формате могут использоваться студентами с ограниченными возможностями здоровья для самостоятельного изучения материала.

Использую программу Vip test v2.4 для проверки усвоения студентами пройденной темы. Преимущества использования данной программы на уроках: независимая оценка знаний обучающихся в системе тестирования, отсутствие конфликта студента и мастера при выставлении отметки после выполнения теста, дополнительные оценки за урок, различные комбинации варианта из заданного количества заданий (программа автоматически меняет порядок заданий при выполнении одного и того же теста другим учеником). После выполнения теста, на экране появляется таблица результатов прохождения тестирования всех студентов, время выполнения и результат.

Цифровые образовательные ресурсы позволяет повысить уровень профессиональной компетентности студентов и дает возможность:

- разнообразить учебно-познавательную деятельность со стороны учащихся;
- использования дифференцированных разноуровневых заданий для учащихся;
- индивидуального подхода в преподавании уроков;

- эффективно и своевременно оценивать знания, умения и навыки учащихся на уроках.

Использованные интерактивные методы могут быть применимы при обучении различным дисциплинам в профессиональных образовательных учреждениях, как среднего, так и начального, и высшего профессионального образования для формирования компетенций. А в своей концептуальной основе – при проектировании инновационных педагогических технологий, обеспечивающих подготовку высококвалифицированных профессиональных кадров.

Для работы со студентами с ОВЗ и ООП недостаточно наличия образовательных учреждений, пусть даже полностью оборудованных, доступных и с обученным персоналом. От милосердия и благотворительности надо переходить к равноправному партнерству с людьми с ограниченными возможностями здоровья. Думаю, подобные уроки помогут родителям и детям избежать страха перед системой образования, и создает тот самый позитивный настрой на получение достойного образования и дальнейшего трудоустройства.

Как стать успешным?

**Перизат Канатовна
МАШИРБАЕВА,
воспитатель КГУ
«Алматинский
областной детский
дом №1».
г. Алматы.**

Цель: повышение мотивации учащихся к процессу обучения.

Задачи:

- Развивать умение выдвигать гипотезы, делать выводы и умозаключения;
- Воспитывать умение работать в группа, культуру общения и уверенность в своих силах;
- Создание доброжелательной атмосферы в группе.

Наглядность и оборудование: презентация на тему «Как стать успешным?», оформленные наглядные материалы на доске, видеоролики, кластеры, бумаги, фломастеры, жетоны.

Оформление на доске:

Не говори о проблемах, а решай их!

Не мечтай, летая в облаках, а превращай мечту в реальность!

Не жди счастья на тарелочке с голубой каемкой, а поставь цель и добивайся ее!

Хочешь быть успешным?

Не сиди на месте, а постоянно стремись вперед!

Орг. момент (играет спокойная музыка)

Воспитатель: Жизнь — это не то, что происходит с нами, а то, что мы можем сделать с ней. Можно плыть по течению, затерявшись в толпе/, а можно стать не таким как

все. У каждого человека всегда есть выбор: борьба или бездействие, стремление вперед или смирение с обыденностью? Что выберешь ты? Тропа, по которой ты идешь сейчас, определит в будущем твою судьбу. Можно ли ожидать хороших результатов потом, если не прикладывать никаких усилий сейчас? Это все равно, что надеется на богатый урожай, ничего не посеяв весной. Кто мало работает над собой — тот не может получать от жизни много. Иметь что-то, не прикладывая никаких усилий — это иллюзия, это обман.

- Хватит дремать! Пора проснуться и действовать, добиться успеха!

- И так мы начинаем наше мероприятие на тему «Как стать успешным?»

- Ребята прежде чем начать наше занятие, прошу вас подойти ко мне. Разделимся на две команды. Для этого вам нужно выбрать карточки. Черный цвет — это команда «Серебро». А желтый цвет — это команда «Золото». Определили участников команд, прошу распыляйтесь по своим местам.

Теперь вам нужно определить капитана команды и придумать девиз вашей команды. Для этого у вас есть 1 минута.

Воспитатель: Какие ассоциации возникают у вас, когда вы слышите слова «успех»?

1 этап: Работа кластером

- Ребята, перед вами лежат кластеры с готовой схемой, где вы должны ответить на вопрос «Что является успехом для вас?» У вас 3 минуты.

- Ребята, прежде чем вы ответите на этот вопрос я хочу вас предупредить. Перед вами лежат жетоны они предназначены для того чтобы оценивать друг друга.

Красный цвет — это отлично;

Зеленый цвет — хорошо;

Желтый цвет — это удовлетворительно.

1. Даете оценку друг другу;

2. Даете объяснение почему так оценили.

2 этап:

Какими качества нужны человеку, чтобы быть успешным?

Перед вами лежат карточки. Вам нужно отметить те качества который должен быть у успешно человека и дать краткое описание. У вас 3 минуты.

1. Вера в себя

Если это истинная вера, то она неминуемо материализуется в нужный результат.

2. Желание

Нужно желать многое тогда много и получишь.

3. Специальные знания

Ученье свет, а неученье чуть свет и на работу

4. Воображение. *Если Вы можете вообразить, что Вы хотите. То это ждет Вас в неограниченном количестве.*

5. Планирование

Если есть пошаговый план, то и сомнений меньше.

6. Настойчивость

Если бить в стенку головой, то рано или поздно Вы достигнете цели — или голову разобьете, или впрочем нет, Вы 100% только голову разобьете и все.

7. Страх

А точнее их отсутствие, успешный человек принимает одно для всех случаев решение: ничто, предлагаемое жизнью, недостойно ЕГО волнений.

Успешный человек, скорее всего убежденный эгоист.

1. Оценка;

2. Критерий.

Воспитатель: Возможно, не все согласятся с этим, но многие из нас живут, не

ставя перед собой вообще никаких целей, а точнее, никаких конкретных целей.

И тем не менее, научиться ставить перед собой цель — надо, особенно это необходимо тем, кто хочет, научиться быть банально — счастливым.

Действия для достижения успеха:

правильно выбрать цель,

самому идти вперед,

быть активным,

бороться до конца, преодолевая трудности.

3 этап: Портрет успешного ученика 3 минут.

Задание: нарисовать портрет успешного ученика и защитить свой портрет.

1. Оценка

2. Критерий

Игра «Мои достижения»

Предлагаю участникам, передавать по кругу небольшой мяч, получивший мяч рассказывает, чего он достиг в своей жизни. Например: научился работать на компьютере, играть в волейбол, и т.д. Остальные участники подбадривают его возгласом: «И это здорово!». По окончании круга, предлагаю участникам рассказать, появилось ли у них чувство гордости за себя, когда они рассказывали о своих достижениях.

Среди нас есть дети которыми мы гордимся, которые достигли успеха не только в учебе, но и в своих увлечениях

Вот Рая, Денис, Люда они занимаются танцевальном коллективе. Как мы все знаем, они являются победителями городских и республиканских конкурсов

Вот скажите, ребята, что помогает вашему коллективу добиться такого успеха?

Рая еще увлекается пением. У нее очень хороший голос.

Рая, кем ты хочешь стать в будущем?

Как ты думаешь, какие качества тебе нужны, чтобы добиться признание зрителей?

Вот Алина и Наташа у нас прекрасно делают поделки

- Девочки, а вам трудно создавать такие работы?

- А какие качества вам нужны для этой работы?

4 этап: Рассуждение. Видеоролик «Поросенок и печенье»

Уморительный поросенок всячески старается получить то, что хочет, пробуя самые немыслимые методы. Посмотрите на забавную свинку и по улыбайтесь, но не забудьте копнуть глубже и подумать над смыслом этого сюжета. В жизни бывает бесчисленное количество таких ситуаций, когда мы ведем себя, как этот поросенок...

- Как вы считаете, почему поросенок не достиг своей цели? На обсуждение у вас 1 минута

(рассуждения воспитанников)

3. Оценка;

4. Критерий.

Мораль этого мультфильма очень проста, и в то же время — ее мудрость поразительна. Иногда, чтобы добиться желаемого, мы можем попробовать все известные и неизвестные методы, ухищрения и приемы. Лишь бы только получить желаемое. Но секрет в том, что есть гораздо менее затратные и легкие пути! Надо уметь расслабляться. Стоит отпустить ситуацию — и решение придет само собой!

5 этап; «Думаем, рассуждаем, высказываем свое мнение»

1 группа:

· Добиться успеха может только сильная личность;

· Успешный значит целеустремленный;

· Люди с красивой внешностью более успешны в жизни.

2 группа:

· Лучше пробовать себя в разных областях: где-нибудь ждет успех;

· Талант и огромная сила воли — это тоже успех;

· На вершине успеха нельзя забывать о тех, кто помог его добиться.

1. Оценка

2. Критерий

Дерево успеха: теперь ребята выберите стикер любого цвета и на них напишите свою мечту и приклейте на дереву успеха

Я надеюсь что каждый из вас добьется успеха и вы все будете успешными людьми.

Просмотр видеоролика «Как добиться успеха».

В заключении хочется сказать

1. Научитесь строить планы: на жизнь, на год, месяц, неделю, день.

2. Научитесь говорить «нет» всему, что вам не нравится, не нужно, отвлекает от задуманного.

3. Наведите порядок в своем доме, на рабочем месте, в своих мыслях, в своей жизни.

4. Научитесь радоваться жизни и получать от нее удовольствие.

Подведение итогов:

- Ребята! Ваш завтрашний успех начинается сегодня. И понятно, что хорошая учеба в школе — это залог вашего успеха в будущем. Не нужно обманывать себя надеждами на удачу, а нужно верить в себя и добиваться успеха. Я верю в вас.

Оформление и реализация супов

**Наиля
Набияметовна
РАХМАТУЛЛИНА,**
мастер
производственного
обучения ГККП
«Агротехнический
колледж,
город Есиль»
Акмолинская
область.

ПМ 04 «Оформление и реализация готовой продукции»

Цель урока: Обучить оформлению и реализации супов. Сформировать профессиональные компетенции у студентов.

Задачи урока: Развивать логическое мышление, активизировать познавательно – мыслительную деятельность студентов. Воспитывать чувство ответственности к выполняемой работе.

Тип урока: Урок формирования комплексных работ.

Ход урока 1. Организационный этап
Действия мастера производственного обучения

Приветствие. Вот и прозвенел звонок,

Нужно нам начать урок.

Встаньте прямо, подтянитесь

И друг другу улыбнитесь.

А теперь садитесь!

Проверка посещаемости и внешнего вида в соответствии с требованиями санитарии и гигиены

Действия студента. Выбирают смайлики определяющие настроения. Студенты надели халат, колпак. Убрали волосы под колпак. Расписались в журнале по технике безопасности.

2. Вводный инструктаж.

Я нарежу кабачок,

Перца сладкого стручок.

И добавлю к ним картошку,

Лук, морковь, укроп, горошек.

Что-нибудь возьму из круп –

И сварю отличный ... (суп)!

На английском языке суп – (soup)

На казахском языке – сорпа

Сообщение темы и цели урока.

Отгадай ребус. Название блюда сегодняшнего урока.

2.1. Проверка теоретических знаний
Задаёт студентам вопросы.

1. Какую посуду используют для подачи супов?

2. Для чего подогревают тарелки?

3. Каким способом протирают овощи?

4. Для чего протирают овощи?

5. Основой супов-пюре что служит?

6. Способ подачи холодных супов

7. Выход первых блюд

8. Способ подачи супов-пюре

9. Способ подачи прозрачных супов

10. Температура подачи супов

Чайнворд

З	С	У	Л	И	Ь	Т	О	М	А	Т
Р	У	Ж	Е	Т	Л	И	П	Л	О	Р
Б	П	Я	Т	П	Е	Р	Е	Ц	У	Ы
У	Р	Л	О	Л	Ф	О	Р	А	К	Ф
З	В	Е	Р	С	О	Л	Ь	Р	Е	В
А	Н	Ж	И	Р	Т	Ь	Б	Ь	Н	С
Я	И	К	Г	О	Р	Ш	О	Ч	Е	К
Ц	Ц	О	А	В	А	У	Р	У	Г	О
Ч	Е	С	Н	О	К	М	Щ	Г	Ш	В
О	Р	Я	П	Ч	А	О	Е	У	Щ	О
Л	У	К	О	С	Ф	Р	Т	Н	З	Р
А	Г	Р	Д	К	Ы	Е	И	О	Х	О
Д	О	С	Я	М	В	Л	Н	К	Ю	Д
М	Т	М	Ы	К	А	Ь	А	Ч	Я	А

Найти всего 10 слов. Продукты, используемые для приготовления блюда «Суп».

2.2. Изучение технологической сущности. Суп, как блюдо в его сегодняшнем понимании, сложился не более 400-500 лет назад, с появлением крепкой, неокисляемой и химически нейтральной посуды, позволяющей осуществить процесс приготовления.

В зависимости от температуры отпуска супы подразделяются на две группы: горячие и холодные. Правила подачи супов в значительной степени определяются их видами, t° отпуска.

2.3. Демонстрация мастера. Мастер показывает, как правильно оформляют супы для подачи.

В зависимости от вида супы можно подавать в бульонных чашках (прозрачные бульоны и супы-пюре), в глубоких тарелках, поставленных на мелкие столовые тарелки. При обслуживании семейных обедов, больших групп туристов супы приносят в зал в фарфоровых супницах (на 6-10 порций) и разливают на

подсобном столе разливательной ложкой в подогретые глубокие тарелки или бульонные чашки. На банкетах заправочные супы (солянки, борщи, супы овощные с мелко нарезанными продуктами) подают в бульонных чашках. Причем, для горячих супов чашки и тарелки подогревают до температуры 65-70 $^{\circ}$ С.

Официант разливает суп на подсобном столе: разливает суп из одной миски в несколько тарелок следующим образом:

- официант ручником снимает крышку с суповой миски и кладет ее наружной стороной вниз, чтобы не испачкать салфетку. Затем ставит подогретую глубокую тарелку на мелкую столовую тарелку и левой рукой придвигает их вплотную к миске;

- тарелки и миска должны находиться на одном уровне;

- правой рукой официант разливает суп, не взбалтывая его, а равномерно распределяя сметану и находящийся на поверхности жир, сначала перекладывает в тарелки густую часть супа и после этого разливает бульон;

- глубокую тарелку с супом, поставленную на мелкую столовую тарелку, официант ставит перед посетителем.

В бульонные чашки прозрачные супы и супы-пюре наливают на раздаче и ставят на подносы без блюдец. На подсобном столе официант устанавливает чашки на блюдца и подает посетителям.

Первичная проверка понимания изученного материала

Мастер приглашает студента для повторения.

При подаче супов-пюре и

заправочных супов на банкетах чашку ставят ручкой влево. Бульонную или десертную ложку кладут на блюдец ручкой вправо. Национальные супы (сорпа, наурыз коже, щи из квашеной капусты, похлебки, солянки и др.) нередко готовят и подают в керамических горшочках. Можно предложить гостю есть суп непосредственно из горшочка. Бульоны подают только в бульонных чашках (300 г). Чашку, поставленную на блюдец ручкой вправо, ставят на стол перед посетителем.

Бульонную ложку при подаче можно положить на блюдец перед чашкой ручкой вправо или на стол с правой стороны посетителя. К бульонам на пирожковой тарелке слева подаются: пирожки слоеные с мясом, гренки.

Задаёт сопутствующие вопросы.

2.5. Закрепление новых знаний и способов деятельности

Используя ЭМП выполнить тестовое задание кроссворд в электронной программе. <https://drive.google.com/file/d/1pW6Lcq9Oirq8P7WxEFznQf6Enh7F2272/view?usp=sharing>

3. Текущий инструктаж. Самостоятельная работа студентов Обходы рабочих мест учащихся с целью проверки

3.1. Организация рабочих мест. Проверка рабочих мест студентов.

3.2. Контроль соблюдения технологии, оформление и подачи.

Бульон с профитролями подают в бульонной чашке. Профитроли подают в салатнике на пирожковой тарелке, под салатник стелят бумажную салфетку, десертную ложку для перекаладывания кладут на тарелку. Ставят профитроли с левой стороны. Бульон с яйцом подается в бульонной

чашке, в которую кладут сваренное «в мешочек» яйцо. Если бульон подают с яйцом или профитролями, то ручку чашки поворачивают влево (левой рукой держат чашку, а правой – ложку).

При обслуживании банкетов (с предварительной сервировкой мелкими столовыми тарелками) чашку с блюдцем ставят на стоящую перед гостем столовую тарелку.

Физминутка. Включить музыку. Зарядка под музыку.

3.3. Соблюдение правил техники безопасности;

3.4. Контроль и самоконтроль усвоения знаний и способов деятельности. Раздать карты критерий оценивания. Таблица критерии оценок. Оценочный лист.

4. Заключительный инструктаж 4.1. Приём и оценка выполняемых работ

Оценивание работ в соответствии с требованием к качеству.

Выставление оценок и комментирование.

4.2. Рефлексия «Телеграмма»

После завершения занятия каждому предлагается заполнить бланк телеграммы, получив при этом следующую инструкцию: «Что вы думаете о прошедшем занятии? Что было для вас важным? Чему вы научились? Что вам понравилось? Что осталось неясным? В каком направлении нам стоит продвигаться дальше? Напишите мне, пожалуйста, об этом короткое послание – телеграмму из 11 слов. Я хочу узнать ваше мнение для того, чтобы учитывать его в дальнейшей работе».

4.3. Информирование о домашнем задании. Повторить подачу и оформление супов.

Мен - Тәуелсіздіктің құрдасымын

Биыл еліміздің Тәуелсіздік алғанына 30 жыл толып отыр. Бұл – халқымыз үшін айтулы белес. Мен үшін де қайталанбайтын ерекше кезең. Өйткені, дәл осы халқымыз Тәуелсіздік алған 1991 жылы өмірге келіппін. Бұл – мен үшін үлкен мақтаныш.

Еліміз азаттықтың ақ туын желбіреткен осынау жылы өмірге келу әрбір адамның басына бұйыра бермес зор бақыт. Дәл осы жылы өмір есігін ашқанымды ата-анам да жақсылыққа балап, «Тәубе, шүкір, қызымыз өмірге келген жылы Тәуелсіздігіміздің көк Туы желбіреді» деп сол күнді қуанышпен еске алып отырады.

Мен үшін де Тәуелсіздіктің орны тым бөлек әрі терең жауапкершілік. Осы жауапкершілікті сезіне отырып, бар күш-жігерімді жас ұрпаққа тәлімді тәрбие беруге арнап келемін. Жаңа Қазақстанның жас ұрпағы озық ойлы, жан-жақты білімді болып өсуі аса маңызды. Өйткені, еліміздің болашағы балалардың бүгінгі алып жатқан білімі мен тәліміне тікелей байланысты. Бұл орайда жас-өспірімдердің тек білімді ғана емес, өр рухты, отансүйгіш, адамгершілігі мол тұлға болып қалыптасуына мейлінше мән беремін. Егемен еліміздің жастары бүгінгі уақыт талабына сай жаңаша, заманауи білім алып, мемлекетімізді дамыған отыз елдің көшіне бастап баруы тиіс. Сонымен қатар, Тәуелсіздіктің құны халқымыз үшін тым жоғары екенін терең түйсініп өсіп, болашақта тек еліміздің игілігіне қызмет етуі керек.

Жас ұрпақтың бойына осынау құндылықтарды сіңіретін, әрине, ұстаздар

қауымы. Сондықтан да мұғалімдерге артылатын міндет зор. Осы тұста оқушыларды патриоттық рухта тәрбиелесек, беретін білім-тәрбиеміздің маңызы арта түседі деп ойлаймын. Өйткені, елін-жерін сүйіп, тарихын терең біліп өскен жас болашақта мемлекеттің гүлденуі мен өркендеуіне қызмет етеді деп білемін. Сол үшін де әрбіріміз: «Мемлекет маған не береді деп емес, мен елімінің дамуына қандай үлес қосамын» деген ой үстінде жүруіміз керек. Бұл турасында Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» атты мақаласында былайша ой толғады:

«Биыл қастерлі Тәуелсіздігімізге 30 жыл толады. Бұл – қайта жаңғырған қазақ мемлекеттігінің, ата-бабаларымыз аңсаған азаттықтың тұғыры нығая түскенін әйгілейтін маңызды белес. Тарих тұрғысынан алғанда, отыз жыл – көзді ашып жұмғандай қас-қағым сәт. Дегенмен, бұл көптеген халықтар үшін қиындығы мен қуанышы, дағдарысы мен дамуы алмасқан тұтас дәуір деуге болады. Біз де осындай жолдан өтіп келеміз. Азаттығымыздың айшықты белесіне шыққанда әрбір саналы азаматты «Отыз жылда біз қандай жетістіктерге жеттік?», «Келер ұрпаққа қандай елді аманаттаймыз?», «Мемлекеттігімізді нығайта түсу үшін тағы не істейміз?» деген сауалдар толғандырары анық. Осы тұрғыдан алғанда, бұл – арман-мақсаттарымызды тоғыстырып, болашаққа тың серпінмен қадам басу үшін өткенге тағы бір мәрте оралатын, жетістіктеріміз бен кемшіліктерімізді ой елегінен өткізетін маңызды мезет».

Иә, расында да бұл мемлекетіміз қол жеткізген мерейлі мереке ғана емес, әр-бірімізге ой салатын кезең. Ары қарайғы жолымызды бағамдап, алдағы асуларымызды айшықтайтын маңызды белес. Сондықтан, Тәуелсіздігіміздің баянды болып, көк Туымыздың көк аспанмен таласа желбірей беруі үшін әрқайсымыз үлес қоса білуіміз қажет. Сонда ғана

Ұлы даланың ұлағатты ұрпағы, Мәңгілік мызғымас елге айналарымыз анық.

Мөлдір Елкелдіқызы ҚАШҚЫНБАЕВА,
М. Жұмабаев атындағы №19 орта
мектеп-гимназиясының
бастауыш сынып мұғалімі
Талдықорған қаласы,
Алматы облысы.

Кірпіге арналған алмалар

Білім беру саласы: Шығармашылық.

Ұйымдастырылған оқу қызметі. Мүсіндеу.

Мақсаты: алақан арасына салып домалату тәсілі арқылы кірпіге арнап алмалар мүсіндеуді үйрету. Шығармашылық жұмыс істей білу қабілеттерін дамыту. Тіршілік иелеріне қамқор болуға баулу,

сүйіспеншіліктерін арттыру. Ұқыптылыққа тәрбиелеу.

Көрнекілігі: суреттер, алма муляжы, үнтаспа, мультимедия.

Әдіс-тәсілі: түсіндіру, жетелеу әдісі, сұрақ-жауап, жұмбақ, ойын, сергіту.

Билингвалдық компонент: алма – яблоко, кірпі – еж, қоян – заяц, орман – лес.

Қызмет кезеңдері	Тәрбиешінің қызметі	Балалардың қызметі
Ұйымдастырушы-қозғаушы күш	Балалармен сәлемдесу. Өлең жолдарын қайталату. Аман Отан – анамыз, Аман ата-анамыз. Қайырлы таң, балалар! Қайырлы таң, қонақтар! - Балалар, сендер білесіңдер ме, қазір жылдың қай мезгілі? Көктем мезгілінің айларын атандаршы ... - Көктем мезгілінде қандай ерекшеліктердің болатынын білесіңдер ме? - Сендер жұмбақ шешкенді жақсы көретін едіңдер, ендеше үнтаспадан жасырылатын жұмбақты мұқият тыңдайық: Ақ көйлек киеді, Көк моншақ түйеді. Қып-қызыл бетінен,	Өлең жолдарын қайталайды Өз ойларын айтады.

<p>Ұйымдастыру-ізденуші</p>	<p>Күзде атам сүйеді. Бұл не? - Дұрыс таптыңдар, бұл жұмбақтың шешуі – алма екен. Мультимедиядан алманың суретін көрсету. - Алманың түсі қандай? - Пішіні ше? - Дәмі қандай? - Сендер алма туралы қандай тақпақ білесіңдер? - Енді осы алманы басқа жемістерден ажырата алатындарыңды байқап көру үшін сендермен қызықты ойын ойнайық, ойынымыз «Дәмін тат, атын ата...» деп аталады. Ойынның шартын түсіндіру. - Балалар, мен сендерге алма туралы ертегі айтып берейін. (Сутеевтің «Алма» ертегісін айтып береді) - Ертеде күз мезгілі аяқталып, ағаштардың жемісі таусылып, күн суыта бастаған кезде қоян орман ішінде келе жатып, ағаш басында тұрған жалғыз түйір алманы көріп қалады. Ол алманы қанша секіріп, алғысы келсе де оған жете алмайды. Ол жанжағына қараса ағаш басында қонақтап отырған қарғаны көреді. Қоян қарғадан алманы алып беруін өтінеді. Қарға тұмсығымен алманы түртіп, ағаш басынан жерге түсіреді. Жерге түскен алманы қоян алмақшы болғанда алманы таппай қалады. Балалар, алма қайда кетті? Ғажайып сәт: Кірпі келеді. - Сәлеметсіңдер ме, балалар? Мен Кірпімін. Орманнан келдім. Менің қоян досым алмасын жоғалтып алды, соны тауып беруге көмектесіңдерші. Тәрбиеші: - Балалар, кірпі орманда тіршілік етеді. Ол ешкімге тиіспейді. Оның ерекшелігі денесінің бәрі тікенек екен. Кірпі арқасындағы осы тікенектеріне алма қыстырып алады. Кірпі: - Маған күш жинап алу үшін алмалар керек. Маған алма жасап беріңдерші көп етіп. Мен оны қоян досыма да апарып беріп, оны қуантар едім.</p>	<p>- Алма. Қойылған сұрақтарға жауап береді Ахмедияр: Пісіп тұрған алмамын, Тамсандырар бал дәмім. Жерге сілкіп түсірме, Ісіп кетер маңдайым. Мұқият тыңдайды. - Сәлеметсіз бе?</p>
------------------------------------	--	---

<p>Түзетуші - ізденуші</p>	<p>Тәрбиеші: - Бүгін біз мүсіндеу оқу қызметінде кірпіге арнап алмалар мүсіндеуді үйренеміз. Мүсіндеу әдіс-тәсілдерін түсіндіру. Саусақ жаттығуы: Саусақтарым билендер, Дәмді тоқаш илендер. Міне, жақсы шеберлер, Саусақтарым билендер. - Саусақтарымызды жұмысқа дайындап алдық, енді салманы мүсіндейік. Балалар ермексаздан алманы мүсіндейді. Қане, жұмысымызды тоқтатып, шаршағанымызды басу үшін сергіту жасап демалып алайық: Мен кірпімін, кірпімін, Бос өтпейді бір күнім. Жеміс көрсем бау – бақтан, Көтерілер көңілім. Жұмыстарын соңына дейін жеткізіп, аяқтайды. Кірпіге сыйға береді. Кірпі: - Ой, қандай керемет! Балалар, сендерге көп – көп рахмет! Менің орманға қайтатын уақытым болды. Сау болыңдар! - Жарайсыңдар, балалар! Кірпі сендерге риза болды. Енді сендермен «Өз түсінді тап» деп аталатын ойын ойнайық. (Ойын шартын түсіндіру) - Бізге қонаққа кім келді? - Кірпіге біз не жасап бердік? Бүгін оқу қызметінде қолданған кейбір сөздердің орыс тіліндегі айтылуын үйренейік: Алма – яблоко, кірпі – еж, қоян – заяц, орман – лес. Бәріміз «Апорт деген тәтті алма» әнін айтайық. Балаларды мадақтау.</p>	<p>Саусақ жаттығуын жасайды.</p> <p>Ермексазбен жұмыс жасайды.</p> <p>Қимылдар жасайды.</p> <p>- Сау болыңыз!</p> <p>Ойынды қызығып ойнайды.</p> <p>Сөздердің орыс тіліндегі айтылуын қайталайды.</p>
-----------------------------------	---	---

Күтілетін нәтиже:

Жаңғырады: Ұқыпты жұмыс жасауды;

Қолданады: Мүсіндеу әдіс-тәсілдерін дұрыс орындайды;

Түсінеді: Тіршілік иелеріне қамқорлық жасау керектігін.

Ажаркүл Құрбанқызы ОСПАНОВА,
«Қарлығаш» бөбекжай-бақша» тәрбиешісі.

Н. Бекежанов ауылы,
Шиелі ауданы,
Қызылорда облысы.

Зияткерлік спорт - білімді ұрпақтың негізі

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	6.3.1.1 – әр түрлі жанрдағы мәтіндерді жазу үшін құрылымын ескере отырып, қарапайым жоспар құру;
Сабақтың мақсаты	Әр түрлі жанрдағы мәтіндерді жаза алады Мәтін құрылымына мән бере отырып, қарапайым жоспар құра алады;

Сабақтың кезеңі	Педагогтың әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурс-тар
Сабақтың басы 5 минут	Амандасу. «Ширату» сұрақтары.	Амандасады, сұрақтарға жауап береді.	Мұғалімнің бағалауы	
Сабақтың ортасы 30 минут	<p>«Болжау» әдісі <i>Тыңдалым алды тапсырмасы</i> Суретте берілген спорт ойындарының айырмашылығы қандай?</p> <p>Мәтіннің атауы талқыланады. Бүгінгі тақырып пен мақсаты ашылады.</p>	<p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Суретте берілген спорт түрлерін атайды; • Айырмашылығы мен ұқсастықтарына тоқталады. 		Слайд
	<p>1-тапсырма: Тыңдалым кезі Зияткерлік спорт – білімді ұрпақ негізі. <i>Зияткерлік – адамның ақыл-ой қабілетін дамытуға бағытталған дегенді білдіреді.</i> Халқымыздың ұлттық ойындары ішінде қимыл-қозғалысты ширататындарымен қатар, ақыл-ойды жетілдіретіндері де жетерлік.</p>	<p>Дескрипторы:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мәтінді мұқият тыңдайды • мәтін мазмұнын түсінеді; 		Видеоматериалдар, Слайд

	<p>Қай спорт түрі болмасын денсаулыққа пайдалы екені баршамызға мәлім, ал зияткерлік спорт жастарымыздың білімді, алғыр болып қалыптасуына өз септігін тигізеді. Зияткерлік спорт түрлеріне түрлі IQ додалар, сұрақ-жауап ойындары, шахмат ойыны, қазақтың ұлттық тоғызқұмалақ ойыны, дойбы ойыны секілді ойындарды жатқызуға болады. Соңғы уақытта зияткерлік спорт түрін дамытып, жетілдіруге үлкен мән беріліп отыр. Соның дәлелі ретінде елімізде зияткерлік спорт түрлерінен өткізілетін дәстүрлі Еуразия кубогын жатқызуға болады. Аталған турнирдің басты мақсаты – қазақстандық жастардың интеллектуалдық әлеуетін дамыту және еліміздегі интеллектуалдық қозғалысқа қоғам назарын аудару. Бұл турнир – еліміздің аумағындағы ең үлкен зияткерлік сайыс, оған 40-тан аса мемлекет командалары қатысып, бақ сынасады.</p> <p>Сонымен қатар еліміздің аумағында зияткерлік спортты дамыту мақсатында түрлі іс-шаралар ұйымдастырылады. Түрлі әлемдік зияткерлік додаларда еліміздің атын шығарып жүрген спортшыларымыздың ішінде он төрт жасында гроссмейстер атанған Жансая Әбдімәлік, тоғызқұмалақ ойыны бойынша Гүлжанат Алдабергенова, Азамат Хайдар, Гүлнәр Нұрлыбаевалар, дойбыдан Рүстем Омаровты атап өтуге болады.</p> <p>Бағалау критерийі: Мәтін құрылымына мән береді.</p>			
	<p>2-тапсырма: Тыңдалымнан кейінгі тапсырма Мәтін құрылымын ескере отырып, жоспар құру</p>	<p>Дескрипторы: • Мәтін мазмұнына сәйкес жоспар құра алады;</p>	<p>«Жапондық бағалау» әдісі.</p>	<p>Слайд; Мәтін; Топшамалар</p>

	<table border="1" data-bbox="277 237 727 416"> <tr> <td>Эссе құрылымы</td> <td>Бөлім тақырыбы</td> </tr> <tr> <td>Кіріспе</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Негізгі бөлім</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Қорытынды</td> <td></td> </tr> </table> <p>Бағалау критерийі: Мәтін құрылымына мән бере отырып, қарапайым жоспар құра алады.</p>	Эссе құрылымы	Бөлім тақырыбы	Кіріспе		Негізгі бөлім		Қорытынды		<ul style="list-style-type: none"> Мәтін құрылымына мән береді. 																																																										
Эссе құрылымы	Бөлім тақырыбы																																																																			
Кіріспе																																																																				
Негізгі бөлім																																																																				
Қорытынды																																																																				
	<p>3-тапсырма: Оқылым тапсырмасы. Жұптық тапсырма: Берілген сөйлем ішінен өздік, өзгелік етістерді тауып, тоғызқұмалақ тақтасына орналастырыңыз. Бағалау критерийі Мәтін құрылымына мән бере отырып, сөйлем ішіндегі өздік, өзгелік етіс қатысқан етістіктерді табады.</p>	<p>Дескрипторы:</p> <ul style="list-style-type: none"> Берілген сөйлем ішінен өздік, өзгелік етіс қатысқан сөйлемдерді табады; Кезектесе отырып тоғызқұмалақ тақтасына қағазды теріс орналастырады. 	<p>«Көршіңмен кенес» әдісі. ФБ</p> <table border="1" data-bbox="1023 725 1287 875"> <thead> <tr> <th>Оқушының жинаған балы</th> <th>Пайызы</th> <th>ҚБ балы</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>2</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>3</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>4</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>5</td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table>	Оқушының жинаған балы	Пайызы	ҚБ балы	1			2			3			4			5			<p>Тоғызқұмалақ тақтасы, Топшам, Қағаз киындылары</p>																																														
Оқушының жинаған балы	Пайызы	ҚБ балы																																																																		
1																																																																				
2																																																																				
3																																																																				
4																																																																				
5																																																																				
	<p>4-тапсырма: Сергіту. Топтық тапсырма «Шахмат атының жүрісімен» ойыны</p> <table border="1" data-bbox="316 1218 715 1496"> <tr> <td>1ж</td><td>☺</td><td>☺</td><td>3.т</td><td>☺</td><td>4.а</td><td>☺</td><td>☺</td> </tr> <tr> <td>☺</td><td>☺</td><td>ы</td><td>☺</td><td>з</td><td>а</td><td>☺</td><td>л</td> </tr> <tr> <td>д</td><td>у</td><td>☺</td><td>☺</td><td>☺</td><td>д</td><td>ы</td><td>☺</td> </tr> <tr> <td>☺</td><td>☺</td><td>н</td><td>ы</td><td>ы</td><td>ы</td><td>р</td><td>☺</td> </tr> <tr> <td>ы</td><td>☺</td><td>☺</td><td>☺</td><td>☺</td><td>☺</td><td>☺</td><td>ғ</td> </tr> <tr> <td>2.о</td><td>☺</td><td>р</td><td>д</td><td>☺</td><td>р</td><td>☺</td><td>а</td> </tr> <tr> <td>☺</td><td>☺</td><td>т</td><td>☺</td><td>☺</td><td>н</td><td>☺</td><td>☺</td> </tr> <tr> <td>☺</td><td>☺</td><td>☺</td><td>☺</td><td>ы</td><td>☺</td><td>☺</td><td>☺</td> </tr> </table> <p>Бағалау критерийі Мәтін құрылымына мән бере отырып, қарапайым жоспар құра алады.</p>	1ж	☺	☺	3.т	☺	4.а	☺	☺	☺	☺	ы	☺	з	а	☺	л	д	у	☺	☺	☺	д	ы	☺	☺	☺	н	ы	ы	ы	р	☺	ы	☺	☺	☺	☺	☺	☺	ғ	2.о	☺	р	д	☺	р	☺	а	☺	☺	т	☺	☺	н	☺	☺	☺	☺	☺	☺	ы	☺	☺	☺	<p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> Шахмат атының жүрісі бойынша етістіктерді табады; Қай етістің жұрнағы қатысқанын анықтай алады. 	<p>Мұғалімнің бағалауы</p>	<p>Интербелсенді тақта, слайд</p>
1ж	☺	☺	3.т	☺	4.а	☺	☺																																																													
☺	☺	ы	☺	з	а	☺	л																																																													
д	у	☺	☺	☺	д	ы	☺																																																													
☺	☺	н	ы	ы	ы	р	☺																																																													
ы	☺	☺	☺	☺	☺	☺	ғ																																																													
2.о	☺	р	д	☺	р	☺	а																																																													
☺	☺	т	☺	☺	н	☺	☺																																																													
☺	☺	☺	☺	ы	☺	☺	☺																																																													
	<p>5-тапсырма: Жазылым алды тапсырмасы Зияткерлік ойынның балалардың ақыл ойының жетілуіне ықпалы көп пе? Жазылым кезі тапсырмасы Жоспар құрамыз. Жоспарға сәйкес шағын мәтін құрастырамыз</p>	<p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> «Зияткерлік спорт – білімді ұрпақ негізі» тақырыбына жоспар құра алады; Жоспарға сәйкес шағын 	<p>Мұғалімнің бағалауы ФБ</p> <table border="1" data-bbox="1023 1805 1287 1955"> <thead> <tr> <th>Оқушының жинаған балы</th> <th>Пайызы</th> <th>ҚБ балы</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>2</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>3</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>4</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>5</td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table>	Оқушының жинаған балы	Пайызы	ҚБ балы	1			2			3			4			5			<p>Интербелсенді тақта</p>																																														
Оқушының жинаған балы	Пайызы	ҚБ балы																																																																		
1																																																																				
2																																																																				
3																																																																				
4																																																																				
5																																																																				

	<p>Жазылымнан кейінгі тапсырма Өздік, өзгелік етіс қатысқан сөздерді айту Әр түрлі жанрдағы мәтіндерді жаза алады Мәтін құрылымына мән бере отырып, қарапайым жоспар құра алады;</p>	<p>мәтін құрай алады; • Мәтін ішіне өздік, өзгелік етіс жұрнақтары бар етістіктерді қатыстырады; • Мәтін мазмұны жоспарға сәйкес келуі тиіс.</p>		
<p>Сабақтың соңы 5 минут</p>	<p>Рефлексия. Зияткерлік ойындарын дамыту керек пе? Қазақстанның дамуына зияткерлік ойындардың ықпалы бар ма? Формативтік бағалау жүргізіледі.</p>	<p>«Еркін микрофон» әдісі</p>	<p>Мұғалім тарапынан пікір</p>	<p>EXCEL бағдарламасы</p>

Жансая Сергалиевна ДЮСЕНОВА,
 Сырым ауданы білім беру бөлімінің «А. Жұмағалиев атындағы «мектеп-бөбекжай-балабақша» кешені»
 КММ-нің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
 Жосалы ауылы,
 Сырым ауданы,
 Батыс Қазақстан облысы.

Кім болам?

Білім беру саласы: Әлеумет.

Ұйымдастырылған оқу қызметі: Қоршаған ортамен таныстыру.

Мақсаты: Балаларды әртүрлі мамандық түрлерімен таныстыру. Мамандық иелерінің елге жасап жатқан қызмет-

терінің маңыздылығын, түсіндіру. Жүйелі сөздер арқылы сөйлем құрауды үйрету. Үлкендердің еңбегін құрметтеуге тәрбиелеу.

Көрнекілігі: Слайд, мамандық иелеріне қажетті құралдар,

Әрекет кезеңдері	Тәрбиешінің қызметі	Балалардың қызметі
Мотивациялық-қозғаушы	Шаттық шеңберіне тұрады, сәлемдеседі. Өлең жолдарын айтады.	Біз ерекше баламыз, Біз әдепті боламыз. Досымызды көргенде,

	<p>- Қане, балалар, тобымызға қонаққа келген апайлармен сәлемдесейік. Жыл мезгілінің ерекшеліктеріне тоқталу. Соған байланысты сұрақтар қою.</p> <p>- Балалар, мен сендерге жұмбақтар жасырғым келіп тұр. Мұқият тыңдаңдар:</p> <p>1. Өрнектеп, сәндеп, Тігістерін бүгетін. Солпысын жөндеп, Кім көйлек тігетін?</p>	<p>Қуанып қарсы аламыз. - Сәлеметсіздер ме, апайлар?</p>
<p>Ұйымдастыру-іздігіру</p>	<p>2. Жалтылдап қалағы, Салатын кім қаланы? - Жарайсыңдар, балалар! Жұмбақтардың шешуін дұрыс таптыңдар. Ендеше бүгінгі оқу қызметінде мамандық иелерімен танысатын боламыз. <i>(Слайдпен жұмыс)</i> Мамандық иелерінің қызметімен таныстыру.</p> <p>- Балалар, сендер өскенде кім болғыларың келеді?</p> <p>- Дәрігер не істейді? - Мұғалім ше? т.б. Ғажайып сәт: Дәрігер келеді.</p> <p>- Сәлеметсіңдер ме, балалар? Мені танысыңдар ма? Мен кіммін? - Ой, жарайсыңдар! Мені танитындарына қуанып қалдым. Дұрыс айтасыңдар, мен дәрігермін. Дәрігер мамандығы – өте құрметті мамандық. Өйткені дәрігер адам жанының арашасы, ол адамдарды емдейді, дәрі береді. Ал ауырмас үшін дені сау, мықты болып өсу үшін жаттығу жасап, спортпен шұғылдану керек. Дұрыс тамақтанып, таза жүру керек. Дәрумендер жеп тұру қажет. Ал ауырған жағдайда міндетті түрде дәрігердің қабылдауына келу керек. Мен туралы не білесіңдер? Ішті де, тісті де емдейтін ақ халатты абзал жан-дар кімдер?</p> <p>- Балалар, енді Дәрігер апайымыз сендерге қызықты ойын алып келіпті, ойнайсыңдар ма? Ойынның аты «Кімге не қажет?» деп аталады. Ойынның шартын түсіндіру. (Мамандық иелеріне қажетті құралдарды тауып көрсетеді)</p>	<p>- Тігінші - Құрылысшы</p> <p>Балалардың жауаптары Қойылған сұрақтарға жауап береді.</p> <p>- Сәлеметсіз бе? - Сіз – Дәрігер апайсыз.</p> <p>1-бала: Іш ауырса, тіс ауырса, Маған дәрі береді. Барлық ана, барлық бала, Оны жақсы көреді. 2-бала: Әжеме тіс саламын, Көзіне әйнек тағамын, Үлкен болып өскенде Мен дәрігер боламын.</p> <p>Ойынға белсене қатыс-ды.</p>

<p>Рефлексивті - түзетушілік</p>	<p>Дәрігер: - Балалар, ауырмау үшін адам не істеу керек? - Дұрыс айтасындар, олай болса, бәріміз Дәрігер апаймен бірге шаршағанымызды басу үшін сергіту сәтін жасап алайық. Тәрбиеші: - Балалар, ойын ойнағыларың келе ме? Ойынның аты «Кім көп біледі?» деп аталады. Шарты: Тәрбиеші бір мамандық атауын айтып қолындағы допты кез келген бір балаға береді, допты алған бала сол мамандық иесінің атқаратын қызметін айтады. Мысалы, шаштараз десе – шаш қысқартады, т.б. Дәрігер: - Балалар, сендер көп нәрсе біледі екенсіңдер, мен риза болдым. Сендермен уақытты жақсы өткіздім. Мен енді қайтайын. Сендер де маған қонаққа барыңдар. Сау болыңдар! - Ал енді сендердің бүгінгі оқу қызметін қалай меңгергендеріңді байқау мақсатында «Сөйлеп тұрған кім?» деген ойынды ойнайық. Ойынның шарты: Үнтаспадан мамандық иелерінің сөзін тыңдату, оның қай мамандық иесі айтқанын табады. - Үй тапсырмасын жазып алыңдар ... - Шашыңызды қандай үлгіде қысқартасыз? - Жол ережесін бұзбауыңызды ескертеміз - Қай аялдамадан түсесіз? - Балалар, ойын ұнады ма? - Бізге қонаққа кім келді? - Қандай мамандық иелері бар екен? - Сендер өскенде кім болғыларың келеді? Балаларды мадақтап, оқу қызметін қорытындылау.</p>	<p>- Спортпен шұғылдану керек, дәрумендерді көп жеу керек, т.б. Өлең сөзіне сай қимылдар жасайды.</p> <p>- Сау болыңыз!</p> <p>Қойылған сұрақтарға жауап береді.</p>
---	---	---

Күтілетін нәтиже:

Жаңғырады	Мамандық иелерінің аттарын;
Түсінеді	Мамандық иелерінің атқаратын қызметін айта білуге дағдыланады;
Қолданады	Байланыстырып сөйлеуді.

Малике НОМАНОВА,
 «Қарлығаш» бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі.
 Нартай ауылы,
 Шиелі ауданы,
 Қызылорда облысы.

Кішкентай Талағайлар

Максаты: музыка сүйемелдеуімен ырғаққа сәйкес нақты қимылдар жасау. Әуенмен үйлесетін спорт түрлерімен таныстыру. Еңбекқор болуға тәрбиелеу.

Көрнекілігі: суреттер, таспа, видеороликтер.

Әдіс-тәсілі: әңгімелеу, түсіндіру, ойын технологиясы.

Қызмет кезеңдері	Жетекшінің қызметі	Балалардың қызметі
Ұйымдастырушы –қозғаушы күш	Балаларды залға музыкамен қарсы алу. Шеңбер бойымен жүріп қимылдар жасату. Қатармен орындықтар тұсына тұрып, сәлемдесу - Сәлемет пе, балалар? (До, ре, ми, фа, соль, соль, соль) (жәй, сыбырлап, бөліп айту стоккато)	Жетекшінің көрсетуімен қимылдарды қайталап жасайды. - Сәлеметсіз бе (соль, фа, ми, ре, до)
Ұйымдастыру -шы ізденушілік	- Балалар, біз залға ненің сүйемелдеуімен келдік? - Қандай қимылдар жасадық, оның бәрі не үшін? Ән тыңдау: «Спорт – біздің досымыз» Ғ. Дауылбаева. - Дұрыс айтасындар, музыкамен жаттығулар өте көңілді, жеңіл жасалады. Жаттығуларды біз дене шынықтыру оқу қызметі барысында да жасаймыз, ендеше музыка мен спорт бірге екен, екеуі дос екен. Сендер спорттың қандай түрлерін білесіңдер? - Дұрыс айтасындар, спорт түрлері өте көп, ал музыкамен бірге жасалатын спорт түріне көркем гимнастика, мәнерлеп сырғанау жатады екен. Презентация көрсету (көркем гимнастика, Мәнерлеп сырғанау) Біздің елімізде мәнерлеп сырғанаудан Денис Тен ел чемпионы болған, әлемдік жарыстардың қола жүлдегері болған Видеоролик. Ғажайып сәт (Спортшы медаль, кубоктарын алып келеді) - Сәлемет пе, балалар, жеңімпаздар, Үмітті ақтайтын сенімге сай ұландар, Нағыз қазақ перзенті чемпион боп, Атақ-даңқын әлемге шығарындар. Балалар, мен сендердің спорт туралы айтып жатқандарыңды естіп, өз марапаттарым, жеңістерім жайлы айтқым келді. Спорт өте көп еңбекті талап етеді. Көп жаттығулар керек. (Өзінің медальдарымен таныстырады). Ал сендерге спортпен шұғылданған ұнай ма? Жетекші: - Спортшы ағайымыздың жеңістері өте көп екен иә, ол әрине еңбектің арқасы.	- Музыканың. Деніміз сау болу үшін, көңіл-күйді көтеру үшін. - Футбол, баскетбол, т.б. Спорт түрлерімен танысады Мәнерлеп сырғанаушы Денис Тен туралы мағлұмат алады. Сәлемдеседі. Иә.

	<p>Ендеше «Спортшы құралын тап» деген дидактикалық ойынды ойнайық.</p> <p>Мақсаты: спортқа, спортшыға қажетті құралдарды дұрыс таба білу.</p> <p>Көрнекілігі; үлестірмелі материалдар.</p> <p>-Жарайсындар, балалар, осы заттардың барлығы спортшыларға керек екен.</p> <p>Еңбекті тек спортшылар ғана емес барлық маман иелері жасайды, солардың бірін күз мезгілінде егіншілер жасайды екен. Қысқа азық дайындап, жаз бойы көп жұмыс жасайды. Ендеше біз қазір ән айтайық. Ол үшін кішкене дауыс жаттығуларын орындап алайық.</p> <p>Дауыс жаттығуы</p> <p>Орманда тоқылдақ тоқ тоқ тоқ, Балалар алақан соқ соқ соқ, Орманда тоқылдақ тоқ тоқ тоқ, Балалар аяқпен топ топ топ.</p> <p>Ән айту: «Егін жинау» А. Филиппенко әнін әуенімен үйрету, қайталау.</p> <p>Қимыл-ойын: «Себет толы жеміске»</p> <p>Мақсаты: Күзгі өнімдерді тез жинау</p> <p>Көрнекілігі: Себеттер, күзгі өнімдер</p> <p>Спортшы: - Балалар, енді сендер менің өнерімді тамашаландар, ұнаса менімен бірге қайталаңдар. Менің өнерім де музыкамен бірге жасалады.</p> <p>Әуенді қимыл: «Лентамен» би қимылы</p> <p>Мақсаты: Әуенге сәйкес қимылдар жасау.</p> <p>Көрнекілігі: ленталар, ұнтаспа.</p> <p>Спортшы: - Жарайсындар, сендер нағыз Чемпион болуға лайықты екесіңдер, мынау менің сендерге берер бағам, сыйлығым болсын, Ал келесі жеңісті күнде жолыққанша сау болыңдар, мен жаттығуға баруым керек. (Қоштасып шығып кетеді)</p>	<p>Ойынды ойнайды.</p> <p>Дауыс жаттығуын жасайды</p> <p>Әнді жетекшінің көмегімен бірнеше қайталап, әуенімен орындайды</p> <p>Ойынды ойнайды.</p> <p>Би қимылдарын спортшыға еріп қайталап жасайды.</p> <p>Сыйлық үшін рахмет айтып, қоштасады.</p>
<p>Жетекші-жөндеуші</p>	<p>Жетекші: Балалар, қонаққа келген спортшы қандай спорт түрімен айналысады екен?</p> <p>- Көп еңбекті тек спортшылар ғана жасайды ма?</p> <p>«Еңбек түбі – береке» деген сөзбен бүгінгі оқу қызметімді аяқтаймын. Сендер де өте еңбекқор, нағыз жеңімпаз болыңдар. Сау болыңдар.</p>	<p>Көркем гимнастикамен.</p> <p>Жоқ, барлық мамандар еңбектенеді.</p> <p>Сау болыңыз.</p>

Күтілетін нәтиже: Балалар спорт түрлері туралы түсінеді.

Ән сөздерін қайталай алады.

Ойын барысында, әуенді қимыл барысында көрнекі құралдарды қолдана алады.

Гүлнара Қуандыққызы ДОСБОЛОВА,
«Қарлығаш» бөбекжай-бақшасының
музыка жетекшісі.
Н. Бекежанов ауылы,
Шиелі ауданы,
Қызылорда облысы.

Сказки водят хоровод

Эльвира
Айгалиевна
БАЙМУХАНОВА,
воспитатель ГПД
КГУ ОШ №13
г. Уральск
Западно
Казахстанская
область.

Цели:

- повторение и обобщение знаний учащихся о русских народных сказках;
- воспитывать стремление совершать добрые дела;
- развивать самооценку детей;
- **коррекционная:** развивать речь, мышление, память, воображение.

Оборудование: рисунки к сказкам, карточки с заданиями, кроссворд, рисунки с волшебными предметами, таблички с названиями станций.

Подготовительная работа: создание двух команд, разработка названий, девизов, атрибутики, повторение сказок, подготовка иллюстраций к сказкам для выставки.

На доске: Русские сказки – память нашего.

«Давно минувшего, хранилище русской мудрости». Н.А. Некрасов.

Ход занятия.

- Ребята, сегодня у нас необычное занятие. Мы с вами отправимся в страну сказок.

1. Конкурс «Сказки водят хоровод».

Узнайте сказку:

1. В некотором царстве, в некотором государстве, жил да был царь с царицею; у него было три сына – все молодые, холо-

стые, удалыцы такие, что ни в сказке сказать, ни пером описать...» (Русская народная сказка «Царевна лягушка»)

2. «Жил-был царь Берендей, у него было три сына, младшего звали Иваном.

И был у царя сад великолепный; росла в том саду яблоня с золотыми яблоками...» (Русская народная сказка «Иван-царевич и серый волк»)

3. «В некотором царстве в давние времена жили-были в маленькой избушке дед да баба, да дочка, и была у неё кукла...» («Василиса Прекрасная»)

2. Конкурс «Сказочный переполох».

Перепутались названия сказок. Начался переполох. Царевна стала Хаврошечкой, Кощей – Ясным Соколом. Не должно беспорядка в сказках быть. Получите карточки с названиями сказок и соедините начало и конец названий сказок.

«Царевна	Хаврошечка»
«Иван Царевич и	Василиса Царевна»
«Крошечка-	Лягушка»
«Финист	Бессмертный»
«Жар-птица и	Серый волк»
«Кощей	Ясный Сокол»

3. Конкурс «Волшебные предметы».

Посмотрите на волшебные предметы и скажите, из какой сказки эти предметы:

1. Банка с вареньем («Малыш и Карлсон, который живет на крыше»)

2. Горошина («Принцесса на горошине») («Кот, петух и лиса»)

3. Пирожок («Маша и медведь»)

4. Кольцо («Аленький цветочек»)

5. Яйцо («Курочка ряба»)

6. Градусник («Добрый доктор Айболит»)

7. Золотой ключик («Приключение Буратино»)

8. Пёрышко («Финист – ясный сокол»)
9. Рукавица («Иван – крестьянский сын и Чудо – Юдо»)
10. Манная крупа («Лиса и журавль»)
11. Пузырь («Пузырь, соломинка и лапоть»)

После того, как дети угадают предмет, ведущая достаёт его из мешка.

4. Конкурс «Эстафета»

«Колобок». Все помнят, что в сказке колобок ловко обошёл Зайца, Волка и Медведя, но угодил в пасть к Лисе. В эстафете первых трех зверей заменят кегли, а последнего – ведро.

Каждый участник катит ногами свой колобок между кеглями. Подводя мяч к ведру, участнику необходимо забросить мяч в ведро, то есть отправить «Колобка» в пасть «лисе». Затем участник вынимает из ведра мяч руками и бежит на старт, передавая «Колобок» следующему игроку. Какая команда закончила эстафету раньше, та и победила.

5. Конкурс «Нечистая сила»

Вы должны ребята мне помочь спра-

виться с нечистой силой, а для этого нужно её отгадать.

1. Пожилая колдунья, которая передвигается по воздуху в необычном летательном аппарате. (*Баба Яга*)

2. Сказочный лесной обитатель, подручный той неприятной старухи, имя которой вы только что отгадали (*Леший*)

3. Носатая особа женского пола, к имени которой всегда добавляется слово «Болотная». (*Кикимора*)

4. Тощий старик, который прятал секрет своей жизни в сундуке. (*Кощей Бессмертный*)

5. Огромный зверь с множествами голов (*Змей Горыныч*)

6. Милый маленький человечек, который живёт в каждом доме и охраняет его (*Домовой*)

7. Первая женщина, совершившая полет? (*Баба-Яга*)

6. Подведение итогов. Молодцы ребята! А теперь давайте вспомним названия каких сказок нам встретились в нашей викторине.

«Бауырсақ» ертегісі

Динара Маратовна
КАЙЫПОВА,
«Zerdesh» зияткерлік
мектебінің
ағылшын тілі пәнінің
мұғалімі.
Бостандық ауданы,
Алматы қаласы

The theme of the lesson: The Bun (conclusion lesson)

The aims of the lesson:

- to conclude the unit three;
- to develop pupils' skills in reading, writing and listening;
- to check their understanding;
- to enrich their interests for lesson.

The type of the lesson: unusual tale lesson.

The plan of the lesson:

I. Warm up.

II. Phonetic Drill.

III. Presentation.

- Today we conclude the unit three and all of you open your copybooks. Write down the date.

- Well. Do you like the tale?

- I think all of you like the tale. And now I want to say the tale "The Bun".

- Once there lived an old man and old woman. One day old man said: "Old woman, bake me a bun!" "What can I make it from? I have no flour." "Eh! Eh! Old woman! Scrape the cupboard, sweep the flour bin, and you will enough flour." the old woman picked up the duster, scraped the cupboard, swept the flour bin and gathered about two handfuls of flour. She mixed the dough with sour cream, fried it in butter, and put the bun on the windowsill to cool. The bun lay and lay there. Suddenly it rolled off the window sill to bench, from

the bench to the floor, from the floor to the door. Then it rolled over the threshold to the entrance hall, from the entrance hall to the porch, from the porch to the courtyard, from the courtyard through the gate and on and on.

- The bun rolled along the road and met a hare. "Little bun, little bun! I will eat you up!" said the hare. "Don't eat me, slant-eyed hare!" said the bun. "Ok! If you do the task, I will not eat you." "That's right!" said the bun. "Well. Listen to me attentively! You must put the English equivalents"

Hare's task:

1. Вкуснотища! Very Good!

Пищу называем _____. (Food)

2. Для Шарика, для друга,

Припас я сахар - _____. (Sugar)

3. Всегда ты сладкий ждешь сюрприз,

Конфеты по английский - _____.
(Sweets)

4. Это вовсе не каприз,

Сыр мы называем - _____. (Cheese)

5. Мясо жарится, шкварчит,

Мясо по английский _____. (Meat)

- We are friends of the bun. Let's help.

- The bun is grateful for you. And it rolled on. Suddenly it met a wolf. "Little bun, little bun! I will eat you up!" said the wolf. "Don't eat me, please, grey wolf!" said the bun. "Ok! If you help me doing the task, I will not eat." "That's right!" said the bun. "I didn't know the difference between the pronouns much, many and a lot of. Read the text and find the mistakes."

- The bun read and read, but didn't find. Let's help the bun, because it is our friend.

Wolf's task:

Betsey likes to go shopping. She always buys much vegetables, because she likes to make salads. But Betsey doesn't buy many sausages, because they are expensive. Her family like to

eat fruits, that's why she often buys much apples, bananas and oranges. Her husband prefers to eat cakes and she buys them for him. But Betsey loves sweets best of all and she buys always very much sweets.

- Let's help the bun. find the mistakes and correct them.

Betsey likes to go shopping. She always buys much vegetables, because she likes to make salads. But Betsey doesn't buy many sausages, because they are expensive. Her family like to eat fruits, that's why she often buys much apples, bananas and oranges. Her husband prefers to eat cakes and she buys them for him. But Betsey loves sweets best of all and she buys always very much sweets.

much vegetables – many vegetables

many sausages – much sausages,

much apples, bananas and oranges – many much sweets – many sweets

- Well! Thank you! The bun rolled on and met a bear. "Little bun, little bun! I will eat you up!" said the bear. "Don't eat me, please, spit paw bear!" said the bun. "Ok! If you help me, I will not eat." "That's right!" said the bun. "I don't know table manners if I go to the café. Give some advises."

- Dear, friends! Let's help to the bear!

Table manners:

- Sit straight and close to the table. Don't put your elbows on the table;

- Don't leave the spoon in your glass while drinking. put it on your saucer;

- Reading at meals is a bad habit and impolite towards others;

- Keep your impressions to yourself, its impolite toward the hostess;

- It is wrong first to cut all the meat on your plate in small pieces and then eat it. Cut off a slice, eat it and cut another slice;

- The bear was glad to you. and didn't eat the bun. The bun rolled on. One time it met a fox.

"Little bun, little bun! I will eat you up!" said the bear. "Don't eat me, please!" said

the bun. "Ok! If you help me, I will not eat." "That's right!" said the bun. "Help me put the verbs in correct place"

Coca-Cola is drunk all over the world. It is sold in 160 countries. Coca-Cola _____ in 1886 by Dr. John Pemberton in Atlanta. It _____ the name Coca-Cola by Frank Robinson. In the first year only nine drinks a day _____. The first factory _____ in Dallas Texas in 1895. Billions of bottles and cans _____ since then. Diet coke _____ since 1982, many advertisements have been used to sell this drink. It is certain that Coca-Cola _____ far into the XXI century.

Were sold, was invented, was opened, has been made, have been produced, will be drunk

- Thank you, the bun. But I have ever got a task.

- Dear, friends! I think that you help me!

- You must put some or any into the gaps.

1. I don't have _____ money in my pocket, but I have _____ money in the bank.

2. Are there _____ letter for me this morning?

3. I never have _____ breakfast. I'm not hungry in the morning.

4. You have _____ lovely pictures in your house.

5. Are you Canadian? I have _____ good friends there.

6. Don't buy _____ bread. There's _____ bread on the bread-plate.

Fox: That's right. I go on.

The bun: Thank you, my friends! And now, let's sing a song all together.

- Well! I roll on. Bye!

Teacher: The bun rolled on and on. It is grateful for you. We think that it will find place in the forest.

IV. Marks.

V. Conclusion.